

הלכות שבת פרק ל' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור על רמב"ם הלכות שבת — פרק ל'

הלכה א': ארבעה דברים נאמרו בשבת

דברי הרמב"ם: "ארבעה דברים נאמרו בשבת — שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים, והן מפורשים על ידי הנביאים. שבתורה — זכור ושמור. ומדברי סופרים — כבוד ועונג. שנאמר 'וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכוּבד'."

פשט:

הרמב"ם מציב מבנה לכל הלכות שבת: ארבעה יסודות — שניים דאורייתא (זכור = קידוש; שמור = שמירת שבת/מלאכות) ושניים דרבנן אבל מפורש בנביאים (כבוד ועונג), מהפסוק בישעיה נ"ח.

חידושים והסברות:

1) מדוע עומד המבנה בסוף ולא בהתחלה? הרמב"ם בהלכות אחרות (כמו הלכות אישות, הלכות ספר תורה) עשה הקדמות כלליות כאלה בהתחלה, אבל כאן בהלכות שבת לא עשה זאת — הוא התחיל מיד עם מצוות שביתה, מלאכות, תחומין, סעודות, וכו'. רק כאן, בפרק האחרון, הוא מביא את המבנה הכללי. החידוש: הרמב"ם עושה זאת בכוונה, כדי להוציא שכבוד ועונג לא ייראו כעניין דרבנן נוסף בלבד. על ידי שהוא מציב זאת כאחד מארבעת הדברים היסודיים של שבת — מחצית מכל המבנה — כבוד ועונג מועלים למדרגה חשובה, לא רק "עוד עניין מדרבנן."

2) המקבילה בין זכור/שמור וכבוד/עונג: כבוד ועונג מונחים על זכור ושמור — כלומר, הם הרחבות דרבנן של היסודות דאורייתא:

- כבוד מקביל לזכור: כל מה שהרמב"ם מונה בכבוד — להתלבש יפה, לקבל שבת, לחכות לשבת, להכניס שבת — קשור לכניסה של שבת, בדיוק כמו זכור (קידוש, "זכרהו בכניסתו וביציאתו").

- עונג מקביל לשמור: שמור פירושו ששבת צריכה להיראות שונה (כפי שהרמב"ם הסביר במוקצה — כדי שיהיה שבת). עונג הוא התוכן החיובי של מה שעושים בשבת — סעודות, לימוד, התועדות.

על כך נשאלת שאלה: עונג הוא דבר חיובי (אכילה, הנאה), בעוד ששמור הוא דבר שלילי (לא לעשות מלאכה). איך זה מתאים? התשובה: יש לאווין הנובעים מעונג — אסור להתענות, אסור לבקש רחמים, אסור לנהל מלחמות — כל דברים שלאפוקי עונג (צער). אבל שניהם — האווין והעשים — הם כולם ציווי השבת: ששבת תהיה יום שמח, לא רק ביטול מלאכות.

3) הלשון "כיבוד" (לא "כבוד") ו"עונג": הרמב"ם כותב "כיבוד" — שפירושו פעולה של לכבד (האדם עושה משהו), בעוד ש"כבוד" היה מציין מצב של כבוד מצד עצמו. הלשון "כיבוד" מתאים לעניין שזו מעשה שהאדם צריך לעשות לכבוד שבת.

4) מפורשים על ידי הנביאים — מה זה אומר למעשה? הרמב"ם מבחיר שכבוד ועונג הם דרבנן (דברי סופרים), אף על פי שהם עומדים בנביאים. זה נגד הרבה ראשונים שסוברים שסעודות שבת (שלומדים מפסוקים עם ארבע פעמים לשון אכילה) הוא דאורייתא. שיטת הרמב"ם ברורה: נביאים אינם יכולים להוסיף שום הלכה — הם יכולים רק לעשות תקנות כמו חכמים. אפילו תקנות משה רבינו (כמו קריאת התורה) הן דרבנן, כי זה לא מתורה שבכתב.

נשאלת שאלה: אם זה סתם דרבנן, מדוע הרמב"ם מזכיר שזה "מפורשים על ידי הנביאים"? התשובה: זה נותן הסיבות — אם נביא אמר זאת זה יותר משמעותי, אף על פי שהלכתית זה נשאר דרבנן. (לפי שיטת הרמב"ם שדברי קבלה אין להם מעלה הלכתית על פני סתם דרבנן.)

5) המקור למבנה "ארבעה דברים": אין מקור מפורש בגמרא או במדרש ללשון "ארבעה דברים נאמרו בשבת." אף אחד מהמציינים לא מצא מקור. הרמב"ם בעצמו יצר את המבנה הזה, בהסתמך על פורמט המשנה של "שתיים שהן ארבע" (יציאות השבת שתיים שהן ארבע) — הרמב"ם מיישם את אותו מודל על כל השבת: שתיים דאורייתא, שתיים דרבנן = ארבע.

6) "ארבעה דברים" אינם ארבע מצוות: הרמב"ם לא מתכוון שיש ארבע מצוות של שבת — המצוות מתחלקות אחרת (שביתה, תחומין, קידוש, וכו'). אלה ארבעה רעיונות/יסודות שמכילים את כל עניני השבת.

הלכה ג': כיבוד שבת — רחיצה, מלבושים, הכנות

דברי הרמב"ם: "וזה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין ערב שבת מפני כבוד השבת... ומתעטף ויושב בכובד ראש מיחל לקבל פני השבת כמו שיוצא לקראת המלך... חכמים הראשונים היו מתקבצים תלמידיהם בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך."

פשט:

צריך לרחוץ ערב שבת, להתלבש יפה, ולחכות לשבת בכובד ראש — כמי שיוצא לקראת מלך.

חידושים:

1) שיטת הרמב"ם — מאגדתא להלכה: הרמב"ם לוקח חלקים מהגמרא שהם יותר בסגנון אגדתא (מעשיות של רבי יהודה בר אילעאי, רבי חנינא), והוא מכניס אותם תחת הקטגוריה ההלכתית של "כיבוד שבת." הוא עושה ממעשיות רשימה הלכתית של פרטים. בגמרא עצמה לא כתוב במפורש שכל הדברים האלה הם מצוה — הרמב"ם הוציא זאת.

2) חיבור שתי מעשיות: הרמב"ם חיבר שתי מעשיות נפרדות מהגמרא (שבת כ"ה ע"ב, שבת קי"ט ע"א): (א) רבי יהודה בר אילעאי — הביאו לו מים חמים, רחץ, התעטף בסדינים מצויצים, ו"דומה למלאך ה' צבאות"; (ב) רבי חנינא — "מתעטף ועומד עם חשיכה" ואמר "בואו ונצא לקראת שבת המלכה." הרמב"ם בנה משניהם יחד הלכה אחת: להתלבש ולחכות בכובד ראש.

3) "כובד ראש" — תרגום "דומה למלאך": לשון הרמב"ם "כובד ראש" הוא תרגומו/פירושו של "דומה למלאך ה' צבאות" בגמרא. זה לא אומר שמחה, אלא רצינות מסוימת. "מיחל" הוא ציפייה (מצפה), ו"כובד ראש" הוא תוספת — רצינות, כמו בתפילה "עומד לפני המלך".

4) רבי יהודה בר אילעאי לעומת רבי חנינא — שני סגנונות: רבי יהודה בר אילעאי עשה זאת פרטית — "מביאין לו", הביאו לו. רבי חנינא יצא עם תלמידיו בציבור — "היו מתקבצים תלמידיהם." הרמב"ם מביא את הראשון כהלכה, ואת השני כ"חכמים הראשונים" — מעשה/מנהג.

5) "שבת המלך" — לא "מלכה": הרמב"ם גורס "שבת המלך" (זכר), לא "שבת מלכתא/המלכה" (נקבה) כמו בגמרא. המקובלים מחזיקים חזק ששבת היא "מלכה", אבל גירסת הרמב"ם היא "המלך". אולי כי בארמית

אסור לקבוע סעודה/משתה בערב שבת. מהמנחה ולמעלה צריך להימנע מקביעות סעודה, כדי להיכנס לשבת רעב.

חידושים:

(1) שני דינים נפרדים: לרמב"ם יש שתי לשונות: (א) "אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת" — זה הולך על משתה, מסיבה גדולה, כל היום; (ב) "שלא יאכל מן המנחה ולמעלה" — זה הולך על קביעות סעודה (לא משתה), מהמנחה ולמעלה. הלשון שונה — בראשון כתוב "משתה", בשני רק "קביעות סעודה".

(2) "לקבוע סעודה" — מה זה אומר? "לקבוע סעודה" אומר שהאדם עושה שהסעודה השבועית הרגילה שלו (כשהמשתה מתכנסת) תהיה ביום שישי. זה לא צריך לעשות — הוא צריך לעשות זאת בשבת. אבל כשזה קרה במקרה, כמו בסעודת מצווה, זה אחרת.

(3) סתם אכילה ושתייה — מותר: סתם אכילה ושתייה (אפילו פירות וירקות) מותרת עד שמחשיך. אחרי שמחשיך אסור לאכול לפני קידוש.

(4) כבוד שבת או עונג שבת? המסקנה: זה דין בכבוד שבת — זה לא מכבד שמגיעים לשבת כבר שבעים. אבל יש לזה גם קשר לעונג — אם כבר שבע, לא יכול להנות מסעודת השבת. לשון הרמב"ם "כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול" מראה על שניהם: כבוד (איך מגיעים לשבת) ועונג (שיוכלו ליהנות).

הלכה ד' (המשך): מסדר שולחנו בערב שבת

דברי הרמב"ם: "מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית. וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו."

פשוט:

צריך להכין את השולחן לשבת אפילו אם צריך לאכול רק כזית — השולחן צריך להיראות כמו סעודה גדולה. אותו דבר במוצאי שבת.

חידושים:

(1) מה זה "מוצאי שבת"? היינו חושבים ש"מוצאי שבת" אומר אחרי שבת (מלווה מלכה). אבל הפשט הוא ש"מוצאי שבת" אומר "בצאת השבת" — כלומר **סעודה שלישית**, כשהשבת יוצאת. זה לא ראייה לסעודה רביעית (מלווה מלכה). לא כתוב ברמב"ם שום מצווה של סעודה רביעית.

(2) ראייה שמוצאי שבת = סעודה שלישית: הרמב"ם מדבר מאוחר יותר על סדר ברכת המזון עם הבדלה — שמראה שהסעודה השלישית נמשכת למוצאי שבת. זה מתאים לפשט ש"מוצאי שבת" אומר כאן סעודה שלישית. בקיץ כשסעודה שלישית היא מאוחרת (תשע בערב), קשה להבין למה יאכלו עוד מלווה מלכה.

(3) החידוש של "מסדר שולחנו": לא רק בסעודה הראשונה של שבת צריך להיות התרגשות — אותו כבוד צריך להיות גם בסעודה שלישית. זה גם כבוד שבת.

הלכה ד' (המשך): וצריך לתקן ביתו מבעוד יום

דברי הרמב"ם: "וצריך לתקן ביתו מבעוד יום לכבוד שבת, ויהיה נר דולק ושולחן ערוך ומטה מוצעת, שכל אלו לכבוד שבת הם."

פשוט:

צריך להכין את הבית לשבת — השולחן צריך להיות ערוך, הנרות דלוקים, המיטה מוצעת — הכל עוד לפני שבת (מבעוד יום), לא כשחוזרים מבית הכנסת.

חידושים:

(1) "מבעוד יום" — לפני בית הכנסת: השולחן צריך להיות כבר ערוך לפני שהולכים לבית הכנסת, לא רק כשחוזרים.

"מלכתא" יכול גם לומר מלך (כמו בערבית), או שלרמב"ם יש גירסה אחרת מודעת.

(6) ציצית — סדינים מצויצים: בגמרא מתכוונים לבגדים יפים עם ציצית, לפי השיטה שסדינים צריכים ציצית (שזו מחלוקת). מוזכר שבתולדות אהרן הולכים בטלית לפני הלילה, כי ברמב"ם משמע כך.

[דיגרסיה: קבלת שבת] ההלכה על "מתעטף" היא המקור לקבלת שבת. הבריסקר רב היה כל ערב שבת לפני מעריב יוצא מהפורטש, אומר "בואי כלה", יושב, וחוזר — כמו "בואו ונצא לקראת שבת המלכה" של רבי חנינא. רשב"א היה מתעטף בטלית.

הלכה ג' (המשך): כסות נקיה

דברי הרמב"ם: "שילבש כסות נקיה, ולא יהא מלבוש חול כמלבוש שבת. ואם אין לו להחליף, ישלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול."

פשוט:

צריך ללבוש בגדים נקיים, ובגדי שבת צריכים להיות שונים מבגדי חול. מי שאין לו בגדים אחרים, ישפיל את טליתו יותר.

חידושים:

(1) שני אובייקטיבים נפרדים: הרמב"ם מחזיק בשני דברים: (א) "כסות נקיה" — ניקיון, (ב) "ולא יהא מלבוש חול כמלבוש שבת" — שוני. אלה שני דינים נפרדים. "כסות נקיה" לא חייבת לומר בגד אחר — יכול להספיק שהוא נקי. אבל "ולא יהא מלבוש חול כמלבוש שבת" אומר שזה צריך להיראות שונה.

(2) "ישלשל טליתו" — בגדים ארוכים יותר ככבוד: הסברא: פועל צריך בגדים קצרים כדי שיוכל לנוע. מי שיושב במנוחה הולך עם בגדים ארוכים יותר. בשבת, כשנמצאים במנוחה, אפשר להשפיל את הבגדים — זה לא יתלכך.

(3) מנהגים בפועל: בסאטמר יש שהולכים בשבת עם כובע ביבר במקום שטריימל (יותר יפה); בליטא לא הולכים ממש עם בגד אחר, אלא קצת יותר יפה. אלה כולם מנהגים, אי אפשר לעשות אחרת ממה שכל העולם עושה. הכלל: צריך לעשות משהו שהוא יותר מבשבווע — "משלשל בגדיו" — שיהיה משהו מיוחד. מי שהולך כל השבוע עם רקל, צריך בשבת להוסיף בקישע. מי שלא הולך עם בגד עליון, מסתפק בבקישע.

תקנת עזרא — כיבוס בחמישי

דברי הרמב"ם: "ועזרא תיקן שיהו מכבסין בחמישי לכבוד שבת."

פשוט:

עזרא הסופר תיקן שיכבסו כביסה ביום חמישי, כדי שיהיו להם בגדים נקיים לשבת.

חידושים:

(1) מדוע לא ביום שישי? כי יום שישי הוא כבר ערב שבת, אין זמן.

(2) תפקידו של עזרא בסדר החיים: עזרא עשה את סדר החיים של יהודים בארץ ישראל — כל מיני תקנות גשמיות. הוא קבע שכל יום חמישי הוא היום לכיבוס.

הלכה ד': איסור קביעות סעודה ערב שבת

דברי הרמב"ם: "אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת... מפני כבוד השבת... שלא יאכל אדם מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול."

פשוט:

חידושים:
(1) "זה שאמרו חכמים" — חלוקת הרמב"ם: הגמרא משתמשת בלשון "כל המענג את השבת" לכל עניני הסעודות. הרמב"ם מחלק: הקודם (לערוך שולחן, להכין בית, בגדים) הוא כבוד, וזה (מאכלים, משקאות) הוא עונג. "זה שאמרו חכמים" אומר: מה שהחכמים מדברים על מאכלים טובים — זה חלק העונג.

(2) "משקה מבושם" — לא דווקא מתובל: "מבושם" אומר כאן כמו "שמן" אצל תבשיל — משקאות טובים, עשירים, לא דווקא משקה מתובל. ההוכחה היא ממה שהרמב"ם כתב "משיב נפש ופוקח" — משהו שמשמח ומרענן.

הלכה ז': שיעור עונג שבת לפי ממון

דברי הרמב"ם: "הכל לפי ממונו של אדם... וכל המרבה הוצאות שבת ומתקן מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח."

פשט:

שיעור עונג שבת — כמה צריך להוציא על מאכלי שבת — הוא לפי ממונו של אדם, לפי כמה שכל אחד יכול להרשות לעצמו. ומי שמוציא יותר הוא משובח.

חידושים:

(1) "לפי ממונו של אדם": השיעור הלכתחילה של עונג שבת הוא לפי כמה שהאדם יכול להרשות לעצמו. עשיר שאוכל כל יום טוב, דורשים ממנו יותר לשבת. אבל הרמב"ם פוסק בבירור שאף פעם אין חיוב לקנות יותר ממה שיכול להרשות לעצמו. זה לא בדיעבד — זה הדין לכתחילה.

(2) "הוצאות" ו"מתקן מאכלים": "הוצאות" אומר הוצאות כסף, ו"מתקן מאכלים רבים" אומר גם את המאמץ והעבודה של הכנה. שניהם משובחים.

הלכה ז' (המשך): עני שאין לו

דברי הרמב"ם: "ואם אין ידו משגת, אפילו עשה שלק... כדי לענג את השבת, הרי זה עונג שבת. ואינו חייב להוציא לעצמו וללוות מאחרים כדי להרבות במאכל שבת."

פשט:

אם למישהו אין כסף, אפילו הוא עושה רק מרק ירקות פשוט לכבוד שבת, הוא יוצא ידי חובת עונג שבת. הוא לא צריך ללוות כסף מאחרים כדי להרבות במאכלי שבת.

חידושים:

(1) "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" — רחב יותר מצדקה: הרמב"ם פוסק את הכלל של "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" (שבת קיח). אבל הוא מבין "תצטרך לבריות" רחב יותר מסתם לבקש צדקה — זה כולל גם הלואה. "ללוות מאחרים" אומר ללוות כסף, לא רק לבקש מתנות.

(2) חידוש חשוב — אין חיוב לעשות יותר ממה שיכול: הרמב"ם אומר אף פעם לא שמישהו צריך לעשות יותר ממה שהוא יכול להרשות לעצמו. הטור היה לו בעיה קשה (ומביא מאביו הרא"ש) כי הוא סבר שיש באופנים מסוימים חיוב להתאמץ. אבל לפי הרמב"ם הדין פשוט: לפי ממונו, ואם אין — אין. אין חיוב ללוות או להתאמץ. זה לא רק "לא מחויב" — זה ממש לא ראוי.

(3) "שלק" — רק כשזה מיוחד: ה"שלק" (מרק) יוצא רק כשהוא עושה זאת "כדי לענג את השבת" — כלומר, משהו שלא היה עושה באמצע השבוע. אם הוא אוכל כל לילה מרק כזה, הוא לא עשה משהו מיוחד. הוא צריך לפחות לשנות משהו — למשל, הוא אוכל בדרך כלל רק לחם, ועכשיו הוא עושה מרק.

---

(2) יחס להדלקת נרות: הרמב"ם כבר דיבר קודם על מצוות הדלקת נרות. כאן הוא מוסיף ש"נר דולק" הוא חלק ממצוות כבוד שבת הרחבה יותר. מצוות הדלקת נרות היא בעצם מצווה של כבוד שבת — כמו שהרמ"א אומר "הדלקת נר בשבת חובה."

הלכה ה': אדם חשוב צריך להכין בעצמו לכבוד שבת

דברי הרמב"ם: "אפילו אדם חשוב שאין דרכו לקנות או לעסוק במלאכת הבית, חייב לעשות דברים לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו."

פשט:

אפילו אדם חשוב שלא עושה דברים כאלה כל השבוע, צריך בעצמו לעשות הכנות לכבוד שבת — זה עצמו הוא הכבוד של שבת.

חידושים:

(1) "שזה הוא כבודו" — כבוד של שבת, לא כבוד של המצווה: הרמב"ם מתכוון שזה שאדם חשוב עושה זאת בעצמו הוא הכבוד של שבת עצמה — כמו שכשמלך בא, הכבוד הוא שאנשים חשובים מכינים לו. זה לא רק הכלל הכללי של "מצוה בו יותר מבשלוהו".

(2) הבדל בין "מצוה בו יותר מבשלוהו" וכבוד שבת: "מצוה בו יותר מבשלוהו" הוא כלל כללי לכל המצוות — שיעשו בעצמם מצווה. אבל הרמב"ם מוסיף כאן ממד נוסף: בשבת זה שעושים בעצמם הוא חלק מהכבוד של שבת. כלומר, זה לא רק שאי אפשר לשלוח שליח — זה שהיהודי החשוב עושה זאת בעצמו, זה מה שעושה את הכבוד.

(3) "כל המרבה בדבר זה הרי זה משובח": ככל שאדם חשוב עושה יותר בעצמו, כך זה יותר משובח.

הלכה ה' (המשך): חכמים הראשונים

דברי הרמב"ם: "חכמים הראשונים, מהם שהיה מפצל עצים לבשל, ומהם מי שהיה מבשל או מולח בשר, או גודל פתילות, או מדליק נרות, ומהם מי שהיה יוצא וקונה דברים שצריך לשבת ממאכל ומשקה, אף על פי שאין דרכו בכך."

פשט:

חכמים שונים עשו הכנות שונות בעצמם — שיברו עצים, בישלו, מלחו בשר, גדלו פתילות, הדליקו נרות, או קנו.

חידושים:

(1) שיטת הרמב"ם — ללא שמות: הרמב"ם כמעט אף פעם לא מזכיר שמות של חכמי הגמרא (הוא לא אומר רבא, רב ספרא, וכו') — הוא כותב סתם "חכמים הראשונים." זו דרכו הכללית.

(2) "מהם... מהם..." — אין מנהג קבוע: הרמב"ם מראה שכל חכם מצא את הדבר שלו — לא היה מנהג אחד קבוע. אף אחד לא הסתכל על השני.

(3) "אף על פי שאין דרכו בכך" — על מה זה הולך? אולי זה הולך על כל הדברים, אבל אולי בעיקר על האחרון — "יוצא וקונה" — כי ללכת לקניות זה לא טרחה גדולה, אבל לאדם חשוב זה לא רגיל. החידוש הוא שראו אותו ב"מכולת" רק לכבוד שבת. אבל אפשר גם לומר שזה הולך על הכל — גם לשבור עצים לא הי

ה הסוג שלו.

הלכה ו' (?): עונג שבת — תבשיל שמן ומשקה מבושם

דברי הרמב"ם: "איזהו עונג? זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת."

פשט:

עונג שבת פירושו מאכלים טובים שמנים (יותר מהרגיל) ומשקאות טובים.

2) אין שום חיוב להתאמץ לאכול סעודת שבת. סעודת שבת באה רק כשזה מענג וטעים. אם זה קשה — הוא כבר אכל יותר מדי, הוא לא יכול יותר — הוא פטור.

3) נפקא מינה מעשית — אכילה גסה בחורף: אנשים שבאים לבית הכנסת בחורף לסעודה שלישית מיד אחרי שסיימו את הצ'ולנט שלהם, והם עדיין שבעים — הם לא מקיימים כלום על ידי שהם מכריחים את עצמם לאכול. זה לא עניין של עונג שבת כשאוכלים בעל כורחם. אכילה גסה היא איסור דאורייתא, ולא יוצאים בזה כלום. העצה: לאכול סעודה קטנה יותר בבוקר, לאכול מוקדם יותר, ללכת לטיול — כדי שיוכלו לאכול שלוש סעודות. אבל בחורף עם מגיינים חסידיים (שחרית נגמרת באחת, מנחה כבר בארבע) זה מעשית מאוד קשה.

4) איך החולה עושה עונג שבת? הרמב"ם לא אומר. הוא יכול להנות מדברים אחרים (כמו בגדי שבת), אבל בסעודה ספציפית זה לא שייך — הוא לא יכול לשנות את התענית שלו ל"תענית שבתית".

הלכה ח' (המשך): קביעות סעודות על היין

דברי הרמב"ם: "וצריך לקבוע כל סעודותיו שלשתן על היין."

פשט:

כל שלוש הסעודות צריכות להיות קבועות על יין. בשתי הסעודות הראשונות יש כבר קידוש (בלילה קידוש, בבוקר קידושא רבא). בסעודה שלישית צריך גם להיות יין, אף על פי שאין זה דין קידוש.

חידושים:

1) קידושא רבא על משקה חריף: המנהג לעשות קידושא רבא בבוקר על משקה חריף (שנאפס) בנוי על שיטות הראשונים שכל קידוש יכול בעצם להיות על חמר מדינה. לפי זה אין באמת הבדל בין לילה ובוקר לגבי יין.

2) שתי ככרות: הרמ"א אומר "וצריך שתי ככרות" — כל הסעודות צריכות להיות על שתי ככרות. הטעם הוא לכאורה עניין של עונג — שפע, שידעו שיש שפע. זה גם רמז למן.

3) אכילת בשר ושתיית יין: הרמב"ם כבר דיבר קודם על "מאכל שמן ביותר" ו"יין המשומר" — אבל שם זה היה יותר ברמזים. כאן הוא אומר זאת בפירוש: בשר ויין הוא עונג שבת. "ואם אין ידו משגת" — אם אין לו, הוא פטור.

4) שלוש סעודות ביום טוב: נדון האם צריך גם ביום טוב לאכול שלוש סעודות. בית יוסף הבין שהרמב"ם מתכוון שביום טוב צריך גם שלוש סעודות. זה נשאר לא מבורר.

סדר הצדיקים — סדר היום של הרמב"ם בשבת

דברי הרמב"ם: "אסור לקבוע סעודה על היין בשבת ויום טוב בשעת בית המדרש... אלא כך היא מנהג הצדיקים..."

פשט:

אסור לעשות סעודה עם יין במקום ללכת ללמוד בבית המדרש. זה לא אומר במקום להתפלל, אלא במקום ללמוד — "בשעת בית המדרש".

סדר היום:

1. שחרית ומוסף בבית הכנסת

2. ויבוא לביתו ויעשה סעודה שניה — סעודת הבוקר בבית

3. וילך לבית המדרש, יקרא וישנה עד המנחה — "יקרא" = תורה שבכתב, "וישנה" = תורה שבעל פה / שומע את הדרשה

4. ויתפלל מנחה

5. ואחר כך קובע סעודה שלישית על היין, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת

חידושים:

הלכה ז' (המשך): עשיר שאוכל תמיד טוב

דברי הרמב"ם: "צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול. ואם אי אפשר לשנות, ישנה על כל פנים זמן אכילתו — אם היה רגיל להקדים יאחר, ואם היה רגיל לאחר יקדים."

פשט:

מי שאוכל תמיד טוב צריך לפחות לשנות את אוכל השבת שלו מאוכל החול. אם הוא לא יכול לשנות את האוכל עצמו, ישנה לפחות את הזמן שבו הוא אוכל.

חידושים:

1) הבעיה ההפוכה מהעניי: העשיר שאוכל כבר תמיד טוב — איך הוא עושה את השבת שונה?

2) ניכר שזה שבת: העיקר הוא שזה ירגיש שונה, "שבתית". זה מקביל לדין בבגדים, שבו הרמב"ם אמר שאם הולכים עם אותם בגדים זה צריך לפחות להיראות שונה.

3) שינוי הזמן: שינוי הזמן של האכילה (מוקדם יותר או מאוחר יותר מהרגיל) הוא גם דרך של עונג שבת — זה גורם לזה להרגיש שונה, לא סתם שגרה.

הלכה ח': שלוש סעודות

דברי הרמב"ם: "חייב אדם לאכול שלוש סעודות בשבת — אחת ערבית, ואחת שחרית, ואחת במנחה. וצריך להזהר בשלש סעודות אלו לא יפחות בהם כלל. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלוש סעודות."

פשט:

חייבים שלוש סעודות בשבת — ליל שבת, שבת בבוקר, ושבת אחר הצהריים. אפילו עני שחי מצדקה צריך לאכול שלוש סעודות.

חידושים:

1) קושיה ותירוץ — "עשה שבתך חול" לעומת עני המתפרנס מן הצדקה: קודם אמר הרמב"ם "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" — לא צריך ללוות. איך זה מתאים לדין שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה צריך שלוש סעודות? התירוץ: החיוב נופל על גבאי הצדקה / אלה שנותנים צדקה — הם צריכים לדעת שהעני צריך שלוש סעודות, והם צריכים לספק לו.

2) הבדל מעניין — בינוני לעומת עני גמור: מי שיש לו מספיק כסף לשתי סעודות אבל לא לשלוש — הוא לא צריך ללוות, כי אז חל "עשה שבתך חול". אבל מי שכבר כתחילה מתפרנס מן הצדקה — קונים לו שלוש. זה מושווה לפסח, שבו כן מבקשים מצדקה כי אז יש מצווה ספציפית שצריך לספק (ד' כוסות וכדומה).

3) דרך העולם — שתי סעודות: באמצע השבוע דרך העולם היא רק שתי סעודות — כך רואים גם אצל גבאי צדקה שנותנים רק שתי סעודות. בשבת העניין הוא של נשמה יתרה שעושה שלוש סעודות.

הלכה ח' (המשך): חולה או מתענה

דברי הרמב"ם: "ואם היה חולה מרוב אכילה, או שהיה מתענה תמיד — פטור משלש סעודות."

פשט:

חולה שאכילה מזיקה לו, או מי שמתענה תמיד, פטור משלוש סעודות.

חידושים:

1) יסוד סעודת שבת לפי הרמב"ם: כל דיני סעודת שבת הם לא גזירת הכתוב כמו אכילת מצה (שבה חייבים כוית אפילו אם זה קשה). סעודת שבת היא עניין של עונג — זו דרך העולם של הנאה. אם אכילה עושה אותו חולה, זה הפוך מעונג והוא פטור.

וטרודין בשבת."**פשט:**

לא מתחילים מלחמה (לכבוש עיר מגויים) פחות משלושה ימים לפני שבת. הימים הראשונים של מלחמה הם מאוד מתוחים ודרמטיים. רוצים שעד שבת החיילים כבר ירגעו, כדי שיוכלו להנות מעונג שבת.

חידושים:

שיעור שלושה ימים — שלושה ימים הוא מספיק זמן שיתרגלו, שלושה ימים הוא תמיד כמו "חזקה". יש לזה אולי גם קשר לכך שהזמן הקשה ביותר של אבלות הוא עד שלושה ימים.

אין מפרישין בים הגדול פחות משלושה ימים קודם השבת

דברי הרמב"ם: "אין מפרישין בים הגדול פחות משלושה ימים קודם השבת, כדי שתתישב דעתו עליו קודם השבת. אבל לדבר מצוה מפליגין בים אפילו בערב שבת."

פשט:

אסור להפליג באונייה על הים הגדול פחות משלושה ימים לפני שבת. הימים הראשונים באונייה הם קשים (מחלת ים וכדומה). צריך שלושה ימים זמן להירגע לפני שבת. לדבר מצווה מותר אפילו בערב שבת.

חידושים:

(1) ערב שבת באונייה — "מדבר דבר": כשמפליגים בערב שבת באונייה, צריך לבקש מבעל האונייה שלא יפליג בשבת — אבל אפילו אם הוא לא מקשיב, העיקר שאמר. הטעם: "מדבר דבר" — שלא ידברו על הפלגה בשבת. הגוי מפליג בעסק שלו.

(2) נסיעה קצרה — מצור לצידון: נסיעה קצרה כמו מצור לצידון (מאוד קרוב, כמעט חצי שעה ללכת) מותרת. הערים בולטות לים, כך שאונייה היא הדרך הקלה ביותר אפילו אם זה ממש קרוב.

(3) מנהג המקום: "מקום שנהגו שלא להפליג בערב שבת כלל" — היו מקומות שהחמירו לא להפליג אפילו נסיעות קצרות. זה עניין של מנהג המקום.

תשמיש המיטה בשבת

דברי הרמב"ם: "תשמיש המיטה מעונג שבת הוא. לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים משמשיין מיטותיהם מלילי שבת ללילי שבת."

פשט:

תשמיש המיטה הוא חלק מעונג שבת. לכן מצוות עונה לתלמידי חכמים (שהיא פעם בשבוע) קבועה בליל שבת.

חידושים:

(1) מבנה ההלכה: אפשר לשאול למה הוא לא מביא זאת קודם בהלכות של עונג שבת? הרמב"ם לא רצה לערבב זאת עם ההלכות של סעודות, והוסיף זאת מאוחר יותר.

(2) שתי נקודות: (1) עונת תלמידי חכמים היא פעם בשבוע, (2) מאחר שתשמיש הוא מעונג שבת, קובעים אותו בשבת. אנשים אחרים (פועלים וכו') שיש להם סדר עונה של פעמיים בשבוע, שבת היא גם מצווה, אבל הם לא חייבים דווקא רק בשבת.

(3) בועל בתולה בשבת: מותר לכתחילה לבעול בתולה בשבת, אפילו יהיה דם בתולים. **אין בו משום חובל** — כי הדם הוא כבר דם מכונס (כבר שוכב שם מאוסף), זה לא כמו להוציא דם. **אין בו משום צער** — כי למעשה היא אוהבת אותו

, כך שהצער הוא עדיין בכלל עונג. אולי הגמרא הביאה את העניין הזה בעונג שבת — להראות שאפילו עם קצת צער זה עדיין עונג.

---

(1) "על היין" בסעודה שלישית: הרמב"ם אומר שוב "על היין" ספציפית בסעודה שלישית, כדי לזכור שגם כאן צריך יין, אף על פי שאין זה קידוש.

(2) "ויאכל וישתה עד מוצאי שבת": הסעודה צריכה להימשך עד מוצאי שבת, יוצאים משבת מתוך סעודה. זה עניין של כבוד שבת.

(3) אין סעודה רביעית (מלווה מלכה): הרמב"ם לא אומר שאחר כך יאכלו סעודה רביעית.

(4) סעודה שלישית בבית המדרש: הרמב"ם גם לא אומר "ויבוא לביתו" בסעודה שלישית — משמע הוא נשאר לסעודה בבית המדרש.

(5) "מנהג הצדיקים": לשון מעניינת — הרמב"ם מציב את הסדר ספציפית כ"מנהג הצדיקים".

אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלוש פרסאות

דברי הרמב"ם: "אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלוש פרסאות מתחלת היום, כדי שיגיע לביתו בעוד היום רב כדי להכין סעודה לשבת."

פשט:

אדם לא צריך ללכת ערב שבת יותר משלוש פרסאות מתחילת היום, כדי להגיע הביתה בעוד היום רב, כדי שיהיה לו זמן להכין סעודה לשבת.

חידושים:

(1) הטעם — "שאנשי ביתו יודעים": כל הסיבה היא כי הוא מגיע הביתה פתאום ולא הכינו לו. לפי זה ההלכה אולי פחות רלוונטית בזמנים שלנו כשאפשר להודיע בטלפון. השולחן ערוך הרב אומר שבזמנים שלנו כל אחד מכין בנחות, לא צריך לדאוג.

(2) אנשי העיר יכולים להחרים: מי שנשאר אצל אנשים אחרים לא צריך להגיע מאוד מאוחר, כי מלבד שאין לו סעודה טובה, יוצא גם שהוא מביש את בעלי הבתים — "שלא הכינו להם דבר הראוי לאורחים". הרמב"ם חישב שמי שאוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה מביש אותם בכך.

אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת

דברי הרמב"ם: "אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת."

פשט:

אסור להתענות בשבת, ואסור לזעוק, לומר תחנונים, ולבקש רחמים.

חידושים:

(1) "להתענות" כאן לא אומר מי שיש לו הנאה מתענית (שהרמב"ם הזכיר קודם כפטור מסעודות), אלא תענית על הצרות — יום תפילה בגלל צרות.

(2) "להתענות, לזעוק, להתחנן, ולבקש רחמים" הוא כולו פעולה אחת — עושים יום תפילה. שבת היא לא הזמן לדאוג על צרות. זה בא ממסכת תענית — ציבור מתעניין ומתריעין עליה (מתענים ותוקעים בשופר), אבל "אין מתעניין לא בשבת ולא ביום טוב."

(3) חריג — עיר שהקיפה גוים או נהר: עיר שבסכנה מגויים או מנהר — אז מותר להתריע בשבת. ההבדל: צרות שאפשר לדחות (אפשר לעשות תענית ביום ראשון), לא עושים בשבת. אבל מצב חירום שצריך להטפל בו עכשיו — למשל אויב עומד כאן — מותר להתפלל. הסברא: אם הקב"ה צריך לעזור היום בשבת, צריך לבקש ממנו עכשיו. בצרה רגילה זו "תקופה" של בעיה, לא שהיום עצמו בסכנה.

אין צריך על ערי גוים פחות משלושה ימים קודם השבת

דברי הרמב"ם: "אין צריך על ערי גוים פחות משלושה ימים קודם השבת, כדי שיתיישב דעת אנשי מלחמה עליהם ולא יהיו מבלבלין

מעלת שמירת שבת — חתימת ההלכות

דברי הרמב"ם: "השבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל המצוות. והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם. לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגוי לכל דבריהם."

פשוט:

שבת ועבודה זרה הם שניהם שקולים כנגד כל שאר המצוות. מחלל שבת בפרהסיא הוא כעובד עבודה זרה, כגוי לכל דבר.

חידושים:

1) "כגוי לכל דבריו" — הלכה או אגדה? זה לא פשוט כלל הלכתי. צריך לבדוק בדיוק לגבי מה מחלל שבת בפרהסיא הוא כן כמו גוי ולגבי מה לא. למשל, "מורדין ולא מעלין" — אבל לא כל דיני עובד עבודה זרה. הרמב"ם בא כאן יותר לאגדה, לא להלכה.

2) למה שבת? טעם הרמב"ם הוא: (1) זה דבר חמור, (2) זה אות בין הקב"ה וישראל. הוא לא אומר את הטעם שמפרשים אחרים מביאים — ששבת היא חידוש העולם (ולכן דומה לעבודה זרה). הוא גם לא אומר ששבת היא "גם עבודה זרה" — אלא ששניהם שקולים.

3) בפרהסיא — המפתח: המילה "בפרהסיא" היא העיקר, והיא עומדת על המילה "אות." כשמחללים שבת בפרהסיא, הרסו את האות — את הסימן של הברית בין הקב"ה וכלל ישראל.

שכר שמירת שבת

דברי הרמב"ם: "כל המשמר את השבת כהלכתה ומכבדו ומענגו — הרי הוא מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר 'אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר'."

פשוט:

מי ששומר שבת כהלכתה (לא תעשה), מכבדו (כבוד), ומענגו (עונג) — מקבל שכר גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, כמו שכתוב בנביאים.

חידושים:

1) "כהלכתה ומכבדו ומענגו" — שלושה דברים: (1) כהלכתה = כל מצוות לא תעשה, (2) מכבדו = כבוד שבת, (3) ומענגו = עונג שבת. זה משקף את כל המבנה של פרק ל'.

2) "אשרי אנוש יעשה זאת": הנביא לא אומר מה יהיה השכר, אלא ש"אשרי" לו — שבה בפני עצמו.

3) "והאכלתיך נחלת יעקב אביך": זה אומר ארץ ישראל, שהיא נחלה בלא גבול (ללא גבולות). "כי פי ה' דבר" — כי הקב"ה עומד בדברו, דברי אמת וצדק.

4) "כפי כחו": הוא מזכיר שעונג שבת הוא כפי כוחו/כפי ממונו, שלא יחשבו שמי שאין לו כסף לא יכול לקיים עונג שבת.

עד כאן הלכות שבת — ברוך רחמנא דסייען.

תמלול מלא

פרק ל' ברמב"ם הלכות שבת: כבוד ועונג שבת

הקדמה: ספונסרים ותומכים

שלום. אנחנו הולכים ללמוד את הפרק האחרון ברמב"ם הלכות שבת, הפרק השלושים. מצוין. פרק מענין. אבל לפני שנלמד את הפרק, אנחנו רוצים להודות לספונסרים ולמחזיקים ולתומכים של השיעור שלנו, אלה שמשתפים אותו עם אנשים אחרים ועוזרים להפיץ את התורה, וכמובן הספונסר הראשי, ידידנו הרבני הנגיד ר' יואל לייב ווערצבערגר, זכות התורה תלווה אותו תמיד. והקב"ה ישלם שכרו, כמו שכתוב במי שברך, וגם כל אלה שמביאים יין לקידוש ולהבדלה ופת לצדקה וכו'.

הלכה א': ארבעה דברים נאמרו בשבת

דברי הרמב"ם

אומר הרמב"ם כך: **ארבעה דברים נאמרו בשבת.** זו התחלה מאוד מעניינת של הפרק. ארבעה דברים נאמרו בשבת, **שנים בתורה ושנים מדברי סופרים.** שני דברים נאמרו בתורה, כן, ושני דברים נאמרו בדברי סופרים, והן **מפורשים על ידי הנביאים.** כלומר, זה מדרבנן, אבל הנביאים כבר דיברו על זה. יש לזה דין דרבנן, זה לא חיוב יותר מדרבנן, אבל זה לא נמצא אצל הרבנים המאוחרים יותר, רבינא ורב אשי, זה נמצא אצל הנביאים. יש לזה גם דין דברי קבלה, דברי סופרים.

מה הם השניים שבתורה? שתי המצוות בתורה על שבת הן זכור ושומר. זכור למדנו בפרק הקודם, כלומר, כמו שהרמב"ם אמר מה שחכמים פירשו, זכרהו על היין, מצות קידוש מדאורייתא. הרמב"ם דווקא לא אמר שזה זכרהו על היין. להזכירו בכניסתו וביציאתו על היין אמר מאוחר יותר שזה בוודאי דרבנן. ושומר הוא לכאורה מצות שמירת שבת, כל שאר הפרקים שהרמב"ם דיבר הלכות הוצאה וכו', כל שאר ל"ט מלאכות שהרמב"ם דווקא קרא את הפסוק ומביא עליו תשבות.

אבל כאן נראה שהוא רוצה כאן לומר זכור, שמור, כיבוד, עונג. אלה ארבע מילים שקל לזכור. אתה יודע, זו הקדמה מעניינת. זכור, שמור, שזה שמירת שבת. ואחר כך יש את השניים שאני רוצה עכשיו בעיקר לדבר עליהם כאן,

השניים שמבוארים בנביאים, שהנביאים פירשו, הנביא ישעיה, זו מצות כיבוד ומצות עונג, כבוד ועונג של שבת.

דיוק בלשון: כיבוד ועונג

דובר 1: שנאמר, "כיבוד ועונג", לא "כבוד ועונג". פרק שלם גם כן. כיבוד זה לכבד. כבוד זה מעצמו, כיבוד זה כשהאדם עושה לו כבוד.

דובר 2: אהה, זה אני לא יודע. אני אומר שכבוד זה הכבוד של שבת, אבל לכבד זו פעולה. כבוד זה... אחר כך יש לו כבוד. אחר כך המכבד, יש לו כבוד. כשהאדם עושה משהו זה כיבוד. כשמישהו הוא כבוד מעצמו בלי שמישהו יעשה משהו, אולי אפשר לקרוא לזה כבוד, אבל כיבוד אי אפשר לקרוא לזה.

דובר 1: בסדר.

הפסוקים בישיעה

ועונג, להתענג. שנאמר, "וקראת לשבת עונג", את השבת תקרא עונג, כלומר אתה צריך לעשות עונג בשבת. ומאוחר יותר באותם פסוקים כתוב, "ולקדוש ה' מכובד", יום השבת שהוא קדוש לה', מכובד צריך לכבד.

למה המבנה הזה נמצא כאן בסוף?

אז, מאוד מעניין שהרמב"ם החליט כאן, כלומר, לרמב"ם יש הרבה מקומות סוג של רעיון לעשות מבנה. כן, יש לך עשרה כללים בהלכות ספר תורה, אני יודע, למדנו את זה. בשבת הוא אף פעם לא עשה את זה. הוא התחיל מיד עם מצות שביית שבת, והוא כן למד, ואחר כך מצות לא להענות בשבת, מצות תחומין, עוד מצוות סעודות שבת. וכאן סוף סוף, בסוף, הוא נזכר לתת כזה מבנה כללי לכל הלכות שבת.

בעצם, ההקדמה הזו יכולה לבוא בתחילת הלכות שבת. יש כאן ארבעה דברים, או אולי מה שאתה אומר, עוד דבר אחד של תחומין, או עוד דבר אחד של לא להענות, אבל בואו נגיד שזה בכלל שמירת שבת באופן הכי כללי. ואחר כך יש עוד דברים של כיבוד ועונג, שזה עוד דברים. בעצם זה יכול היה להיות ההתחלה.

חידוש: החשיבות של כבוד ועונג

הביא. אני מבין, הייתי מסכים לומר ששמור מתכוון למלאכות, אבל איך הוא לקח את...

אני אגיד לך את הסוד. מה שהוא עושה כאן, הוא עושה כאן יציאות השבת שתיים שהן ארבע, הוא אומר, כל השבת היא שתיים שהן ארבע.

דובר 2: אבל יש כן, הם למדו, כל פעם שהרמב"ם עושה רשימה, הרבה פעמים מוצאים אצל פוסקים קודמים שכבר היתה להם הרשימה, אבל כאן בקיצור לא מצאתי. אולי היה איזה... הוא יכול לעשות בעצמו, אני לא אומר.

דובר 1: אבל זה לא מעניין שהמשנה יש ממש כוונת שתיים שהן ארבע, ציון?

דובר 2: אה, זה דווקא פירושו.

דובר 1: יש לי פירושו.

דובר 2: יש לי פירוש דברים? המשנה הראשונה היא יציאות השבת שתיים שהן ארבע. מהשמים למעלה.

דובר 1: אני גם רוצה להבין, אני מבין שהגמרא עשתה כאן מבנה של כל הלכות שבת, מתאים לארבעה דברים. והחידוש של המבנה הוא, הוא לא אומר, זה לא אותן חמש מצוות של שבת. כתוב זכור ושמור, זה רעיונות ברורים אחרים, לזכור שבת ולשמור שבת.

נכון, כשאנחנו חושבים עכשיו, אני חושב שהרמב"ם יכול היה לכאורה לעשות את זה כהתחלת הלכות שבת, לעשות הקדמה יפה וארוכה, כמו למשל הלכות אישות, עשר, שתיים דאורייתא, שבע דרבנן. הוא יכול היה גם לעשות את זה, שיש עשרה דברים עם שבת, ולהתחיל למנות לפי הסדר, אבל הוא לא עושה את זה. וכאן בסוף הוא נותן איזו זריקה למחצה. את זה אני גם אנסה לענות עם התורה שלי. זה בא להראות שעונג וכבוד שבת הם מאוד חשובים, זה אחד מארבעת הדברים הבסיסיים. אבל זה לא אמיתי. הוא גם אומר, זה לא מתאים למצוות, אין ארבע מצוות של שבת, יש ארבעה רעיונות, אבל המצוות מתחלקות אחרת.

"מפורשים על ידי הנביאים" — זה אומר דרבנן

בסדר. אומר הרמב"ם כאן בבירור עם האות שעונג זה דרבנן, כי יש שיטות, כי בגמרא לומדים את זה מהפוסקים, אה, "קריאת היום לשבת קודש", לומדים את זה מפסוק, כתוב שם ארבע פעמים לשון אכילה, סעודות זה מתכוון, שלוש סעודות שבת. ויש הרבה ראשונים שאומרים שזה דאורייתא. הרמב"ם אומר בבירור שזה דברי סופרים, ואיך צריך לדעת שזה דרבנן? שהנביאים מוציאים את זה.

דובר 2: אולי כשהוא אומר לנו שזה מפירושו של נביאים, הוא מתכוון שצריך לקחת את זה יותר חשוב? זה לא אומר דווקא קל יותר אולי. יש לזה קשר למשהו שכתוב בדברי קבלה, נותן לזה איזו חשיבות? למשל אני לא יודע, יש כאלה שאולי כן אפשר להחמיר ולקחת חילוק אחד בהלכה.

דובר 1: בטח לא לפי הרמב"ם, כי למדנו הרבה פעמים, הרמב"ם סובר שנביאים לא יכולים להוסיף שום הלכה, הם יכולים לעשות תקנות, זה כמו חכמים. אבל הרמב"ם מביא כן יותר מפעם אחת נביאים וחכמים. זה בוודאי, נביא זו מעלה שנביא אומר משהו. אולי יש לזה קשר לסיבה, למה הדברים האלה הנביאים כבר היו צריכים לומר?

אפילו כשמשנה רבינו אומר את זה וזה לא, למשל משה תיקן להם לישראל שלוש מאות קריאת התורה, זה גם דרבנן. אפילו כשמשנה רבינו עצמו עשה את זה, או עזרא הסופר כתוב אחר כך, זה דרבנן. כי זה לא דאורייתא, זה לא תלוי במי שאומר את זה.

הלכה ב': כיבוד השבת

בסדר. אז כבוד ועונג הולך הרמב"ם דווקא עם שתי מילים. זה דווקא זכור ושמחה, מבין? ובואו לא עכשיו, למדנו את זה עכשיו, אנחנו דווקא עכשיו גמרנו, אז רק, לא נשאר אלא להסביר כיבוד ועונג. אז מה זה?

אומר הרמב"ם, **"זה שאמר חכמים"**, הכיבוד... הרמב"ם עושה כאן עבודה נפלאה, הוא מביא חתיכות מהגמרא, כאן דברים בגמרא דברים שיש להם יותר מעשה מוחזקת של רבי יהודה בר אילעאי עשה כך, הרמב"ם מכניס את

אני חושב שאולי הוא רוצה להוציא, שאולי זו המטרה, הוא רוצה להוציא שלא יחשבו שכבוד ועונג זה אולי רק דבר נוסף, לעשות כבוד ועונג שבת. עכשיו כשהוא עושה את זה במבנה, אתה רואה שזה אחד מארבעת הדברים. אמנם זה מדרבנן, זה לא חמור כמו שלושים ותשע, אבל כאילו יש כאן ארבעה דברים בשבת, וחצי מהם, כן, הם כבוד ועונג. אז זה עושה את כבוד ועונג שבת יותר חשוב מאשר אם היינו פשוט מוסיפים אותם כ, אה, עוד ענין מדרבנן לעשות כבוד ועונג שבת.

המקבילה בין זכור ושמור וכבוד/עונג

אני חושב אולי כך, קודם כל למה הוא הביא זכור ושמור? זה בגלל שהם סט טוב מאוד. כן, יש לך את אותו פסוק בעשרת הדברות ביתרו ובואתחנן כתוב לשון אחרת, זכור ושמור, ובוזה כתוב זכור ושמור כדיבור אחד נאמרו.

חכמים אבל אמרו כבוד ועונג. אני חושב שהרמב"ם אומר כאן שהמבנה הוא גם אותו דבר. כי אם נראה, כל מה שהרמב"ם מונה אצל כבוד דומה מאוד לקידוש, "זכרהו בכניסתו וביציאתו". הוא מונה את כל הענינים של ערב שבת, איך צריך להכניס את השבת. אז כל מה שקשור לזכור הוא באותה קטגוריה כמו זכור, שצריך לכבד את השבת כשהיא נכנסת. כל מה שהוא הולך למנות נראה, הוא צריך ללוש בגדים נקיים, והוא צריך לחכות לשבת, לקבל שבת, ועוד.

ועונג, הרמב"ם אמר ששמור זה ששבת תיראה אחרת. כמו שהוא אמר בתחילת מוקצה, יש דבר איך זה צריך להיראות שבת. וזה גם, תחת תשבות, שלא לעשות דברים אחרים, אלא מה כן לעשות. ובגלל זה אפילו מוסיפים מוקצה, כדי שלא, כל תיקוני עולם מלאכות לא יהיו שווים. וכל הדברים שכתובים, ועונג זה יותר איך מרגישים את יום השבת. אוכלים סעודות, מבליים, לומדים.

אז כבוד ועונג מונח על זכור ושמור. כבוד זה כל הדרבנן הנוספים על זכור, ועונג זה כל הדרבנן על שמור.

דיון: האם עונג באמת מקביל לשמור?

דובר 2: תורה יפה. אני לא בעד זה. אני לא מסכים. עם זה הראשון מסכים יותר לשני. הוא רואה שכיבוד, אפשר לקשר אותו יפה לשבת, כל השבת, אבל זה נכון, שנראה שכיבוד קשור הרבה יותר לכניסה וליציאה, אבל שהעונג יהיה מחובר למלאכה — אני חושב שהעונג הוא כמו כל מה שעד עכשיו, היה הנגטיב. הנגטיב איך לא בשבת, שלא לעשות הכל כדי להיראות שבת. מה עושים כן בשבת? איך זה כן נראה? אה, זה נראה שמבלים עונג.

דובר 1: מבין, כי בשבילי זה לא מסתדר. כי עונג זה דבר חיובי, שצריך להנות ולא כמו לא לעשות מלאכה. שבות, עונג הם מאוד שונים, ויותר שונים מזכור וכבוד, מבין? הייתי אומר שכל, אם מה ששאלת לעשות קשר, הייתי אומר שכל כבוד ועונג מחוברים יותר לזכירה. כמו שרואים בסדר של הרמב"ם, שקודם הוא דיבר על כל המלאכות, ואחר כך בשלושה וארבעה פרקים האחרונים הוא מדבר על הדברים החיוביים של שבת, מה שעושים כן, כמו שאתה אומר, מה שנראה בשבת. והעונג גם כאן, למשל מה שאסור לבקש רחמים, או להתענות, או מלחמות. כל הדברים זה...

דובר 2: זה נכון, כבוד זה... זה נכון שאתה אומר ומענה על השאלה שלי, אמרתי שעונג זה דבר חיובי ולא כמו שמור, אתה אומר שיש כן לאוין שהם מעונג. אבל אני אומר שזה דבר של צער, שזה לאפוקי עונג.

דובר 1: אבל אני אומר ששניהם, הלאוין והעשים הם כל הציוויים של שבת, ששבת תהיה שמחה, לא רק ביטול מלאכות או מוקצה, אלא כל שאר הדברים, המאכלים, האוכל, למלא את היום.

המקור למבנה "ארבעה דברים"

אצלי זו קצת פליאה, חיפשתי, והייתי בטוח שהלשון "ארבעה דברים נאמרו בשבת" צריכה להיות איזה מקור, איזה מדרש, איזו גמרא. עד עכשיו אף אחד מהמציניים כאן בצד לא מצא שום מקור. הרמב"ם רצה לסגור את זה, כי זכור ושמור זו לשון שכולם יודעים, זכור ושמור, זה מאוד יפה. אבל הרמב"ם אף פעם לא הביא, רק זכור הוא הביא, שמור הוא אף פעם לא

דובר 2: לא, מיחל הוא לכאורה מלשון אחרת, "ליחל הגדולה".
דובר 1: כן, זה מזמן אחר. מי היה שאמר... כן, הגמרא מדברת על ציצית, שזה לפי השיטה שסדינים צריכים ציצית, זו מחלוקת, זה לא פשוט.

תרגום לעברית

בקיצור, מעניין מאוד למה הרמב"ם מביא כאן את הענין של ציצית, אני לא יודע. רבי חנינא עומד, "מתעטף ועומד עם חשיכה ערב שבת", הוא עמד ליד הפתח. מה זה שהוא חיכה? כשהגיע השבת, "ואמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה". אז הרמב"ם חיבר את שני המעשים ועשה מזה שצריך להתלבש ולהכות. תראה, החלק הבא הולך אחר כך על רבי חנינא בבירור. אה, ה... חכמים הראשונים... טוב מאוד. שם הוא מספר מעשה. כלומר, קודם הוא אומר מצווה, ואחר כך מספר מעשה. חכמים הראשונים, זה המעשה שרבי חנינא אמר. "היו מתקבצים תלמידיהם בערב שבת", הוא התכנס עם התלמידים, "ומתעטפים, ואומרים, בואו ונצא לקראת שבת המלך". טוב מאוד.

דיון: רבי יהודה בר אילעאי מול רבי חנינא — שני סגנונות

נראה שרבי חנינא עשה זאת עם הציבור. רבי יהודה בר אילעאי הביאו לו, מביאין לו. רבי יהודה בר אילעאי היה רבי, ורבי חנינא היה ראש ישיבה. רבי חנינא יצא עם הציבור לקבל שבת. הוא ישב, "מלך ה' צבאות", הציבור עומד ומסתכל. כך עומד הרבה פעמים איך הרבי עושה זאת, והרמב"ם עושה זאת, חכמים הראשונים הוא מביא חלק אצל הראשונים. מעניין.

דובר 2: אני שומע. והרמב"ם שגורס "שבת המלך". כלומר, המקובלים מאוד מתעניינים בכך ששבת היא מלכה. אבל בגמרא כתוב "שבת מלכתא", יכול להיות שכך בערבית, לכן הוא אומר "מלך". זה לא ברור. הרמב"ם אמר "שבת המלך".

דובר 1: כן. בכלל למשל, כמו יוצא לקראת המלך. כן, כמו בתפילה יש "עומד לפני המלך". זה תמיד כשרוצים לומר, כלומר, זה כובד הראש. בתפילה יש גם כובד ראש שהוא עומד לפני המלך. אז זה הכבוד. טוב מאוד. אז זה הנוסח של כבוד.

כסות נקיה ומלבוש שבת

ועוד דבר, עוד דבר שהוא מכבוד השבת, עוד פרטים של הענין של כבוד השבת הוא "שילבש כסות נקיה", הוא צריך ללבוש בגד נקי, "ולא יהא מלבוש חול כמלבוש שבת". הוא לא צריך ללכת לבוש בשבת כמו בימי החול. הוא צריך להיראות אחרת, הוא צריך להיראות יפה יותר. הוא מחזיק כאן שני דברים: זה צריך להיות נקי וזה צריך להיות שונה. אלו שני סוגים שונים של מטרות.

דובר 2: אני חושב ש"ולא יהא מלבוש חול" הוא ההקדמה להלכה הבאה, ממילא, "ומאריכין לו להחליף", שהוא לפחות צריך להיראות אחרת. ובשעת עלייתו הוא צריך להאריך אותו, שזה יראה ארוך יותר. הוא אומר שבגדים ארוכים זה כבוד. "כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול". נכון, כי פועל, הוא צריך להיות עם בגדים קצרים כדי שיוכל ללכת. מי שהוא יושב בטל, או שהוא יושב במנוחה, הולך עם בגדים ארוכים יותר. אז בשבת, כשהולכים במנוחה, אפשר להוריד את הבגדים, זה לא יתלכך מהאדמה והחול, מה שלא יהיה.

דובר 1: נכון, אבל מה שהתכוונתי לומר הוא, ש"שילבש כסות נקיה" לא חייב להיות בגד נוסף, כי הוא ילבש טרי.

דובר 2: לא, אבל זה יכול להיות שני דברים שונים. זה צריך להיות גם חולצה חדשה, גם אם לובשים איזה בגד שבת, עושים ברכה על זה. אפשר ללמוד בשני האופנים.

דובר 1: כן, זה שניהם. אני מתכוון שזה שניהם. אבל לאו דווקא. יכול להיות שכסות נקיה מספיק. הוא אומר רק שהטלית צריכה להיראות אחרת. ממילא, אם אין לו אחרת, הוא צריך לשנות את הטלית שלו. זה הכל דין ב"ולא יהא מלבוש שבת כמלבוש חול".

זה תחת כיבוד. אה, רואה אתה כיבוד? זו המעשה בגמרא היא כיבוד. רואה אתה? "זה שאמרו חכמים".

הלכה ג' (המשך) — פרטי כיבוד שבת: רחיצה ומלבושים

דובר 1: הם יכולים לעשות תקנות כמו חכמים. אבל הרמב"ם מביא כן יותר מפעם אחת "נביאים וחכמים". אבל נביא זו מעלה, שנביא אומר משהו. אולי יש סיבה למה הדברים האלה הנביאים כבר היו צריכים לומר. אני אומר, אפילו כשמשנה רבינו אומר לנו לא משם, למשל, "משה תיקן להם לישראל שלוש מאות יום", זה דווקא גם דרבנן. אפילו כשמשנה רבינו עצמו עשה את זה, או עזרא הסופר כתוב אחר כך, זה דווקא דרבנן. זה לא תלוי במי שאמר את זה.

הלאה. בסדר, "איזהו כיבוד?" מה זה... בסדר, מצוין. אני אענה לך בשתי מילים. בא "זכור ושמור" שאתה מבין, ולמדנו עד עכשיו. עכשיו חסר לנו רק "לא נשאר אלא להסביר כיבוד ועונג". מה זה?

אומר הרמב"ם, "וזה שאמרו חכמים", הכיבוד... הרמב"ם עושה כאן עבודה נפלאה. הוא מביא חתיכות מהגמרא. הוא אומר, שם בגמרא יש דברים שהם יותר אגדתא מעשיות של רבי יהודה בר אילעאי עשה כך. הרמב"ם מכניס את זה תחת כיבוד. "איזהו כיבוד?" זו המעשה בגמרא היא הכיבוד. יש לו רשימה ארוכה של דברים שהם כיבוד. אבל... זה מדברי סופרים. מה פירוש דברי סופרים? זה בגמרא. אבל זה כיבוד, זה הכל כיבוד ממה שישעיה הנביא מדבר.

דובר 2: כן. הייתי אומר שהפרטים שהוא אומר, לא כתוב בגמרא שזו מצוה כל הדברים האלה. הרמב"ם הוציא את זה.

רחיצה בחמין ערב שבת

דובר 1: "וזה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין ערב שבת מפני כבוד השבת". שאדם ירחץ את פניו ידיו ורגליו בחמין, במים חמים, ערב שבת, מפני כבוד השבת, לכבוד השבת שנכנסת. אני חושב שהלשון כתובה "מפני כבוד השבת". בגלל זה למדנו, שאתה רואה שזה מפני כבוד השבת. אה, כיבוד, כבוד, כן. בסדר. מצוה. בגמרא כתוב שזו מצוה. הלשון מצוה כתובה בשבת במדליקין.

מתעטף בציצית ויושב בכובד ראש

דובר 2: בסדר. אמת, אבל ציצית... ציצית לא מתכוון סתם למצות ציצית שחייבים לבילה. מתכוונים סתם לבגדים יפים מצויצים. אבל מה פירוש "הוא רואה בגדים מצויצים"? אבל הוא מתכוון למילה ציצית. אני יודע שכאן בתולדות אהרן יש מקומות שלובשים טלית לערבית, כי ברמב"ם משמע כך. רוב היהודים לובשים ציצית, טלית קטן, אבל לא מסדרים במיוחד.

דובר 1: בסדר, אבל הוא היה מסדר במיוחד. בגמרא מתכוונים ללבוש בגד יפה, ואולי הבגד היה ארבע כנפות עם ציצית. בגמרא כתוב שרבי יהודה בר אילעאי הלך עם סדינים מצויצים, שכתוב עם ציצית. הרמב"ם מביא כאן את לשון הגמרא.

ומה הוא עושה? "ויושב בכובד ראש מיחל", הוא מחכה, הוא מצפה, "לקבל פני השבת כמו שיוצא לקראת המלך". אז לא שמחה, אלא משהו כובד ראש. להיפך, משהו רצינות מסוימת. צריך לדעת בדיוק מה פירוש כובד ראש, אבל הוא מצפה בציפייה.

כובד ראש בציפייה הם שני דברים. "מיחל" אומר ציפייה, כובד ראש זה משהו נוסף לציפייה, זה משהו רצינות. בואו נבין אבל בבירור, זה הכל... הרמב"ם כותב כאן על לשון הגמרא. מה שהגמרא אומרת שרחיצת פנים ידיו ורגליו בחמין היא מצוה. איזו מצוה? עונה הרב, "כך היו נוהגים תלמידי רבי יהודה בר אילעאי, ערב שבת מביאין לו חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינים המצויצים, דומה למלאך ה' צבאות".

תרגום הרמב"ם: "דומה למלאך" = כובד ראש

אז הרמב"ם תרגם ש"דומה למלאך ה' צבאות" זה כובד ראש. כובד ראש ומיחל.

צריך עכשיו להיות שבע.

דובר 1: אוקיי, ביבי, גו גו, ביי ביי. גו גו פליי. נו נו נו, יו קן קריי נאו.

דיון: "לקבוע סעודה" — מה זה אומר?

דובר 2: כן, אני חושב שזה כתוב קודם, קביעות סעודה. זה מה ששאלת קודם ממני, שהאברבנאל למד בפרק הקודם, הוא אמר את ההלכות של מי שנמצא באמצע סעודה. אני חושב שבדרך מקרה מותר. לקבוע סעודה אומר שהוא עושה שזמן הסעודה שלו הוא יום שישי. אבל כשזה קרה במקרה, כמו שהפוסקים מדברים מה ההלכה בסעודת מצווה שיוצאת אז, זה לא כתוב ברמב"ם ההלכה. לכבודו סעודה אומר ששואלים את האדם, מתי השבוע הסעודה שלך? המשפחה מתכנסת, זה יום שישי. זה אל תעשה. הוא עשה סעודה, זה לא עושה.

הלכה ה — מסדר שלחנו בערב שבת

דובר 1: אוקיי, עוד הלכה של כבוד, כן. אומר הרמב"ם, "מסדר אדם שלחנו בערב שבת". מה פירושו צריך לערוך?

מסדר שולחנו בערב שבת ובמוצאי שבת

לכבוד הסעודה אומר שהוא עושה שזמן הסעודה שלו הוא יום שישי. אם הוא עשה במקרה, זה היה אז... הפוסקים מדברים מה זה סעודת מצווה שיוצאת אז, ברית... זה לא כתוב ברמב"ם ההלכה. לכבוד הסעודה אומר ששואלים את האדם, מתי הסעודה השבועית שלך שהמשפחה מתכנסת? זה יום שישי. זה הוא לא עושה. הוא עשה סעודה, אבל זה לא עונה. אף אחד לא שומע.

אוקיי, עוד הלכה של כבוד, של כבוד, נכון? אומר הרמב"ם, "מסדר אדם שולחנו בערב שבת, ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית." מכינים שולחן, כמו כשעושים סעודה גדולה, מסיבה גדולה, צריך להתחיל להכין כמה שעות לפני, להראות שזה עניין שלם. אפילו אדם שצריך רק לאכול כזית, הוא עדיין יעשה מצב סביב הכזית, הוא יכין שולחן. כן? כן. וכן **מסדר שולחנו במוצאי שבת.** מוצאי שבת אצל ה... אוקיי, היינו חושבים מה הוא מתכוון. מלווים את השבת? מוצאי שבת אומר סעודה שלישית. כשהשבת יוצאת, בצאת השבת, לא מוצאי שבת כשזה כבר. כשהשבת יוצאת, "ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו." מעניין. זה גם נראה כמו סתם "מסדר שולחנו", מכינים שולחן.

דיון: האם "מוצאי שבת" אומר מלווה מלכה או סעודה שלישית?

נכון. דיברנו על זה בפעם הקודמת שיש מפרשים שמבינים שיש כאן מצווה שאנחנו קוראים מלווה מלכה. באה כאן סעודה רביעית, שאחרי שהשבת יצאה, עושים עוד סעודה כדי לכבד את השבת ביציאתו. אבל זה לא ברור מהרמב"ם, וגם לא מהגרמא, שיש מצווה כזו. יכול להיות שמוצאי שבת אומר פשוט כמו מה שאנחנו קוראים סעודה שלישית. כלומר, גם ערב שבת, גם ליל שבת, צריך להיות ערוך שולחן. שניהם, אפילו לא רעבים או צריכים רק לאכול כזית, צריך להיות ערוך השולחן. לא כתוב ברמב"ם כאן מצווה של סעודה רביעית.

נכון. זה נכון, כי למדנו קודם שכל הדאגה היא איך עם ברכת המזון עם הבדלה, כי זה היה הסדר. זה הרמב"ם הבין שזה הסדר, ואוכלים את הסעודה, הסעודה השלישית. הרמב"ם יאמר מאוחר יותר את הסדר, נראה. אבל לא רואים ברמב"ם שיש סעודה רביעית של מלווה מלכה. ואני מסתכל על זה ש, אני מתכוון, בחורף זה יותר קל, ובקיץ כמו עכשיו, שסעודה שלישית היא תשע בערב, אחר כך אוכלים עוד מלווה מלכה נראה, אני לא יודע למה. יכול להיות, המילה כאן היא שזה גם כבוד השבת שמכינים שולחן שלם, אפילו זה כבר... והחידוש הוא שלא רק בסעודה הראשונה של שבת יש התרגשות, אותה התרגשות צריכה להיות גם בסעודה השלישית, שהיא גם סעודת שבת. זה כבוד.

הלכה ה' (המשך) — וצריך לתקן ביתו מבעוד יום

וצריך לתקן ביתו מבעוד יום לכבוד שבת. הוא צריך לתקן את הבית. זה להכין, לא לתקן. להכין. כלומר, כתוב בהלכה שלא לערוך את השולחן

דובר 2: אמת, זה נקיות, לא דווקא אחר. יש מקומות שהולכים בשבת, זה נראה ממש רק קצת אחרת. יש שהולכים בשבת גם שטריימל. מסוימים בסאטמר יש שהולכים בשבת ובימי החול שטריימל, ובשבת כובע ביבר. זה יותר יפה. אז, יש שסוברים שנסתת נקיה מספיק, זה לא חייב להיות בגד אחר ממש. או בליטא לא הולכים ממש בגד אחר, אלא קצת יותר יפה. אותו דבר, הולכים עניבה, נקייה, כל דבר צריך להיות אחר. מה שלא יהיה, מה שמוצאים, צריך. אפשר לשמוע. זה הכל מנהגים, אי אפשר לעשות אחרת מכל הציבור עושה. אבל זה קיים.

הלכה ג (המשך) — תקנת עזרא: כיבוס בחמישי

הלאה, "ועזרא תיקן", יש תקנה של עזרא הסופר, הוא תיקן "שהיה מכבסין בחמישי", שהציבור ישטוף את הכביסה שלהם ביום חמישי, לכבוד שבת, שהיה כביסה נקייה בשבת. למה לא ביום שישי? כי יום שישי עצמו אין זמן, זה כבר ערב שבת. עזרא, מעניין, זה עדיין חלק מהתקנות של עזרא שכתוב שם. באמת, הוא עשה את סדר החיים של היהודים בארץ ישראל. אומרים, עזרא עשה, כן, כל מיני דברים, דברים גשמיים. עזרא עשה את הסדר שכל יום חמישי המכבסה פתוחה, מה שלא היה באותם זמנים בבחינת זה.

הלכה ד — איסור קביעות סעודה ערב שבת

דובר 1: כן, טוב מאוד. אומר הרמב"ם הלאה, עכשיו אלו הדברים שצריך כן לעשות. עכשיו הוא בא ללמוד איסור, נכון? "אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת". אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת, שלא לשבת ולעשות סעודה ערב שבת, לכבוד השבת. הרמב"ם לא אומר מאימתי, לכאורה כאן היינו אומרים כל היום. נכון? זה אומר משתה, כלומר אדם עושה מסיבה מיוחדת או, רואים בגמרא, אדם עושה פעם בשבוע את הסעודה שלו שמתכנסים, שלא יעשה זאת ערב שבת, שיעשה זאת בשבת. זה בזיון לשבת שאתה עושה זאת ערב שבת. משתה. משתה אומר כמו מסיבה גדולה, לא סתם שאוכלים. אבל אכילה ושתייה סתם אין טענה. אבל כן מותר לאכול ולשתות עד שמחשיך. אחרי שמחשיך הרמב"ם אמר שאסור לאכול לפני קידוש, אבל עד שמחשיך מותר לאכול.

דובר 2: אפילו פירות וירקות?

דובר 1: אפילו פירות וירקות. הרמב"ם אומר, אפילו מותר לאכול, אסור רק לעשות סעודה גדולה, אבל יש כאן כבוד השבת גדול יותר, וכיבוד השבת. פרט במצוות כיבוד השבת הוא "שלא ימנה אדם מן המנחה ולמעלה", שמן המנחה ולמעלה, מהמחצית השנייה של ערב שבת, צריך להימנע מלקבוע סעודה.

למה? מלקבוע סעודה, "כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול"...

דיון: "קביעות סעודה" מול "משתה"

דובר 2: זה לא אותו לשון כמו משתה.

דובר 1: כן, זה לא אותו לשון. הוא אומר כאן קביעות סעודה, לא משתה.

דובר 2: כן, אבל לא משתה.

דובר 1: אותו לשון קביעות סעודה. ולא משתה. למה? "כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול". שלא לאכול ארוחה גדולה. הוא לא מתכוון כאן למסיבה. לכאורה זה אותו דבר, כי הוא לא משתמש באותו לשון. קביעה, בשניהם הוא אומר את המילה קביעה, אבל קביעות סעודה כאן אומר לכאורה כמו למשל בהלכות ברכות אומר שיעור קביעות סעודה, לאכול הרבה, כי בדרך כלל... כבר אמרת שיש מצווה של עונג שבת, שהולכים לעשות סעודה.

דיון: כבוד שבת או עונג שבת?

אז כבוד השבת הוא... זה כבוד שבת, זה לא חלק מעונג. אם אתה לא רעב, אתה לא יכול להיות עונג שבת. אבל זה לא כבוד שאתה כבר שבע בערב שבת, ובא שבת ואתה לא רעב לסעודה.

דובר 2: שאתה לא יכול לחשוב שזה דין בעונג? אה, העונג אתה אומר? זה עונג שאתה צריך להיות שבע, ואם אתה כבר שבע לפני זה... זה כבוד שאתה

"חכמים הראשונים", זה כך, מהם ביניהם, הוא רוצה להראות שכל אחד מצא את מה שהוא עשה טוב או מה. לא היה בזה שום מנהג קבוע. לא הסתכל אחד בשני, "מחזור דברי אביי, מחזור דברי רבא". **מהם שהיה מפצל עצים לבשל** — הוא שבר את העצים, הכין את האש. **ומהם מי שהיה מבשל** — הוא בישל, או מולח בשר — מלח בשר, או גודל פתילות — זה טווה את הפתילות, הכין פתילות לנרות שבת, או מדליק נרות — הוא בעצמו הדליק את נרות שבת. **ומהם מי שהיה יוצא וקונה דברים** — הלך לקניות — **שצריך לשבת, ממאכל ומשקה, אף על פי שאין דרכו בכך** — אפילו היה אדם חשוב והוא לא היה עושה זאת באמצע השבוע. עשו את ההכנות לכבוד שבת. אולי על כל הדברים, או אולי בעיקר על האחרון, כי זה לא טורח גדול. הנקודה היא שבדרך כלל לא רואים אותו בחנות המכולת, אבל לכבוד שבת ראו אותו בחנות המכולת. אבל על כולם, גם לא היה מהסוג שמפצל עצים. צריך לומר שזה יכול להתכוון לכולם.

"כל המרבה בדבר זה הרי זה משובח". האדם חושב שהוא משובח כשהוא מתנהג יפה מאוד כמו יהודי יפה, להיפך, הוא יותר משובח. כן, כמו "זה כבודו" לפי הפירוש, אבל זה משובח, או... כן. אמת, על כל פנים, זה... מאיפה הלשון? הגמרא אומרת "כל המרבה בדבר זה הרי זה משובח"? מההגדה אני יודע "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". מאיפה הלשון? אולי הרמב"ם הכניס את זה כי הוא מביא, הגמרא מביאה את כל הלשונות האלה, כל אחד יכול כך, להראות שכל אחד חיפש משהו... זה לא כתוב.

דיון: מאיפה "כל המרבה בדבר זה"?

אה, אולי זה הפירוש של הגמרא מ"איש מקדש". הגמרא אומרת "מצוה בו יותר מבשולחו". איזו מצוה? זה המשובח, שכלל שעושים יותר בעצמו זה משובח. אבל כפי שאני מדייק, הרמב"ם כאן מוסיף עוד חידוש של "מצוה בו יותר מבשולחו", הוא מכניס את זה לכבוד. כלומר, לא רק שאי אפשר לתת למשרת שלך לעשות את זה כי זו מצוה לעשות בעצמו את המצוה, אלא גם שזה בעצמו הוא הכבוד של שבת, שהיהודי החשוב עושה את זה. ה"מצוה בו יותר מבשולחו" הוא דין בכלל, לא בשבת, לכל המצוות. אבל כאן יש ענין נוסף שזה הכבוד של ה...
סיום כבוד שבת — יחס לקידוש

יש שם את כל החקירה של הרא"ש, איזו מצוה זה לעשות קידוש. לפי הרמב"ם אין ברכה, כי כבוד שבת הוא זה. נכון? אז עד כאן הלכות כבוד שבת בעצם. בואו נראה, אולי יש עוד משהו אחר כך שקשור לכבוד שבת, אבל זה העיקר ענין של כבוד שבת, נכון?

דיגרסיה: קבלת שבת ומתעטף

דרך אגב, ההלכה שלמדנו על המתעטף, זה המקור בעצם של קבלת שבת שאנחנו עושים. יש לנו סדר מסוים שהמקובלים עשו הרבה יותר מאוחר. הבריסקר רב היה נוהג בכל ערב שבת לפני מעריב, הוא היה יוצא מהבית, אומר "בואי כלה", יושב, וחוזר. כן, הוא אומר אפילו "בואו ונצא לקראת שבת המלכה", זו הלשון של רבי חנינא. וגם הרשב"א מקיים מתעטף, הוא היה לובש תלית, שזה ענין של מתעטף. או אתה יודע, הוא הולך קצת, הוא הולך אפילו בלי בקישע, אז הוא מסתפק שם.

דיון: מהו כבוד שבת בבגדים?

אוקיי, מי שהולך 24 שעות עם רקל, הוא צריך את זה ביהד עם בקישע. מי שלא הולך דווקא עם מלבוש עליון, הוא יוצא מסתפק עם הבקישע.

ומי שכל השבוע הוא בכובד ראש, בשבת הוא צריך ממש להיראות כמו הבריסקר רב.

אוקיי, איזהו עונג?

נראה כאן שצריך באמת לעשות משהו שהוא יותר שבת מאשר בשבוע, כמו שהוא אמר שהאדם הגדול עושה משהו שהוא לא עושה בדרך כלל. אה, אחרת. אז מזה לומדים שצריך כל השבוע לא ללכת לספר.

כשהוא חוזר מבית הכנסת, צריך לערוך אותו לפני שהולכים לבית הכנסת, כאילו מבעוד יום.

ויהיה נר דולק ושולחן ערוך ומטה מוצעת. צריך להיות נר דולק, ושולחן ערוך, והמיטה שיושבים בה בסעודה צריכה להיות מוצעת יפה, ואולי גם המיטה שהולכים לישון בה. **שכל אלו לכבוד שבת הם.**

יחס להדלקת נרות

עכשיו, המילה של כבוד, שהבית צריך להיות, בקיצור, זו המצווה של ניקיון הבית ותיקון הבית ערב שבת. עכשיו אפשר לראות עוד דבר אחד בערב שבת. הוא כבר אמר על הנר דולק, הוא כבר דיבר על חלק המצווה של הדלקת נרות, הלשון שאפשר להשתמש, הוא דיבר על המצווה. אבל כאן הוא אומר שזה יכול אפילו, אולי המילה היא שחוף מאם יש לו בית גדול יותר והוא הדליק בחלק האחר, שם שאוכלים את הסעודה צריכים להיות שלושת הדברים.

אני לא יודע אם זו סתירה, אבל עכשיו מבינים כבר את הדין. הוא מוסיף את הפרטים על המציאות, שהכל כבר מוכן. ובאמת, יש מצווה של הדלקת נרות, המצווה היא כבוד שבת. איזו מצווה? הרמ"א אומר הדלקת נר בשבת חובה. איזו מצווה? זו אותה מצווה של כבוד שבת. הוא רק לא הביא אז, אבל אני חושב שכאן כתובה באמת המצווה.

הלכה ו' — אדם חשוב חייב לעשות בגופו לצורך השבת

עכשיו אפשר לראות הלכה ה'. עוד סוג של כבוד. כלומר, קודם למדנו כבוד באופן של הכנה. עכשיו הכבוד הוא הגברא, מי זה שמכין. זה העיסוק בזה הוא הכבוד. כלומר, מי צריך לעשות את כל הדברים שדיברנו כבוד? האדם צריך לעשות זאת. לא סתם אדם צריך לעשות זאת כי אין לו אחר. אפילו אדם שהוא אדם חשוב, וזו היא דרכו ליקח דברים נאים, הוא לא זה שהולך לקנות לשבת, הוא לא זה שעוסק במלאכת הבית. כל השבוע, כתוב שהוא לעולם כן, אבל **חייב לעשות דברים אלו לצורך השבת בגופו, הוא צריך כן לעשות, להשתדל ולעשות דברים לכבוד שבת, שזה הוא כבודו, זה הכבוד של השבת.**

דיון: כבוד שבת או כבוד המצווה?

וזה הכבוד של המצווה? לא, כבודו של שבת. הרמב"ם מדבר כבוד שבת. לא, אני מתכוון שאמרת שזה הכבוד. הוא אומר אפילו אם אדם חשוב... כמו דוד המלך. כבוד התורה הוא משל צריך להיות. יכול להיות שזה אמת, אבל מה שהוא מתכוון כאן לומר הוא, כמו שאמרת, שכשבא מלך, חלק מהכבוד הוא שה... שהיהודים היפים, לא רק שזה צריך להיות מוכן, אלא שיהודי יפה יכין זאת. זה הכבוד, וזה הכבוד. זה אמרת קודם. אתה אומר יפה, שזה דרך האדם.

במילים אחרות, מי שאינו אדם חשוב והוא לא מקיים זאת, אפילו הוא עושה זאת בעצמו, זו סתם מצווה, "מצווה בו יותר מבשולחו" כתוב בגמרא. אבל הרמב"ם מוסיף עוד דבר, שזה כבוד שאדם גדול הוא זה שמכין, הוא מבזה את עצמו כדי לכבד את השבת. זה אמת.

ומזה הוא מביא מעשים. אני זוכר מה"מצווה בגדולים" שם, שהוא שובת מעבירה, צריך גם להיות על ידי אדם גדול. כן, במילים אחרות.

חכמים הראשונים — כל אחד עשה את ההכנה שלו

"חכמים הראשונים", הוא אומר כך, **"חכמים הראשונים"** הוא הולך כאן לומר, בגמרא ידוע, רבא מלח את הדגים השבוטא וכן הלאה. כתוב שם בגמרא פעולות שונות שהאמוראים עשו בעצמם לכבוד שבת. אומר הרמב"ם כך, **"חכמים הראשונים"** — לרמב"ם יש סדר, הוא כמעט לא אומר שמות של חכמים. חוץ מפעם אחת הוא מזכיר שמות של חכמים. הוא לא מזכיר עזרא? אתה מתכוון לחכמים בגמרא הוא לא אומר. עזרא הוא עוד מ... כן, הוא לא מזכיר פעם רב? כן, פעם או פעמיים הוא הזכיר רב מסיבות מסוימות. אבל חוץ מזה, תמיד זה "חכמים הראשונים".

תרגום לעברית

ממש כלום, אז הוא צריך למצוא איזו עצה. עכשיו מדברים שהשיעור עונג הוא, מהי סעודה יפה? השיעור הוא כמה אתה יכול להרשות לעצמך.

"וכל המרבה הוצאות שבת"

דובר 1: "וכל המרבה הוצאות שבת ומתקן מאכלים רבים וטובים", או הוצאות פירושו הוצאות של כסף, או העבודה של מכין מרובן, צריך לעמוד על הרגליים ולקלף תפוחי אדמה.

דובר 2: כן, אבל אני אומר, הוא מדבר על הוצאות שבת, שפירושו כסף.

דובר 1: "תיקון מאכלים רבים טובים" פירושו שגם זה עונג שבת. זה לפי ממונו, אבל ככל שיותר זה גם משובח. כלומר, הוא מתאמץ קצת, או הוא קונה יותר ממה שהיה קונה כשזה לא שבת וכדומה.

עני שאין לו

דובר 1: הוא אומר, "אם אין ידו משגת", הוא לא יכול ברמה של "תבשיל שמן ומשקה מבושם", אין לו כסף. "אפילו עשה שלק", שלק פירושו מרק, הוא עשה איזה מרק של ירקות עם מים, "כדי לענג את השבת", הוא עשה את זה משום כבוד השבת, "הרי זה עונג שבת", הוא יצא עונג שבת. "ואינו חייב להוציא לעצמו", והחיוב לא הולך כל כך רחוק שהוא צריך לייסר את עצמו ולהכניס את עצמו לחובות, "וללוות מאחרים" - ללוות כסף, "כדי להרבות במאכל שבת". הוא לא צריך ללוות, הוא לא רשאי ללוות, כדי שיוכל לאכול את המאכלים שבת.

דיון: מה פירושו "כדי לענג את השבת"?

דובר 2: הוא לא אומר שהוא צריך לעשות יותר מתמיד. הוא אומר שאפילו הוא עושה דבר פשוט, אבל זה לכבוד שבת, הוא יצא עונג שבת, הוא לא צריך להתייטר.

דובר 1: אני רק תקוע על הביאור, אבל הוא עשה את זה משום כבוד השבת, משהו שהוא לא היה עושה. אם הוא אוכל כל לילה שלק, הוא לא עשה משהו מיוחד.

דובר 2: לא, אני אומר, אפילו "עשה", הוא עשה משהו יותר מהרגיל. הוא אוכל לחם, ועכשיו הוא התאמץ ועשה מרק, הוא עשה את זה משום כבוד השבת, זה עונג שבת. אני לא יודע בדיוק איפה זה כתוב כאן, אבל ככה נראה לי.

"עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות"

דובר 1: אמרו חכמים ראשונים, אבל נראה שהרמב"ם הולך להיפך. אמרו חכמים ראשונים שלא צריך באמת ללוות כסף כדי לעשות שבת, כמו שכתוב "עשה שבתך חול". "עשה שבתך כחול", הגמרא אומרת כך, "כחול" פירושו שלא יהיו סעודות גדולות או שלוש סעודות, אלא שתי סעודות, כמו שזכרנו בשבוע שעבר. "ואל תצטרך לבריות", שלא יצטרכו לבוא לבקש או ללוות. נראה שהרמב"ם סובר ש"ואל תצטרך לבריות" לא פירושו דווקא לבקש, זה פירושו גם ללוות זה "תצטרך לבריות".

דיון: מה פירושו "ללוות מאחרים"?

דובר 2: הוא לא אומר כלום על... דרך אגב, לא כתוב כאן כלום על ללוות. משהו אמר "ללוות מאחרים".

דובר 1: "ללוות מאחרים" פירושו ללוות כסף. לא צריך לבקש שום דבר. זה לא "לויית" כמו שכתוב. זה לא כמו שמישהו מבקש הלוואה, הוא מבקש כסף, מה שזה לא יהיה.

דיון: הפסק למעשה על "עשה שבתך חול"

דובר 2: נו, למעשה, מה הפסק על "עשה שבתך חול"? הטור המפורסם, רק מה...

דובר 1: כן, הוא התייטר, אבל ההלכה למעשה, לא צריך לקנות כמה שאין לו.

דובר 2: אז, הטור אומר שאביו הרא"ש לא רצה לומר...

דובר 1: לא, הוא לא לעכשיו. הוא לא ידע מה לקנות יותר לשבת, לא היה לו כסף.

על המשלשל בגדיו, שלא יראה כמו בשבוע. שיהיה משהו מיוחד. בשביל זה בדיוק יש בקישעס עם דגים מיוחדים וכדומה. אוקיי, זה עונג שבת, אבל בסדר. שמים מפה לבנה. המפה הלבנה היא גם כבוד שבת, לא עונג שבת.

וגם האוכל לפני שבת. אחד זה שצריך להיות רעב, השני זה גם פשוט, אם יש לך סעודה יפה ביום שישי, במה ניכרת הסעודה היפה של שבת? אולי בגלל זה זה ענין של כבוד.

הלכה ז' — איזהו עונג שבת?

אוקיי. עונג שבת, אומר הרמב"ם, איזהו עונג? מהו העונג שהחכמים אמרו? אולי זה אומר כך, זה שאמרו חכמים, כלומר, החכמים לא אומרים בבירור מהו כבוד ומהו עונג, אבל עכשיו שאתה יודע שיש את שני הדברים, מה שהחכמים אומרים שצריך לעשות את הדברים, זה עונג, והקודם הוא כבוד.

הגמרא עצמה, כל המענג את השבת, באותם מקומות שמדברים על כל הסעודות האלה משתמשים בלשון מענג. כן, כן. הם התכוונו לענין בזה.

הרמב"ם חילק את זה לשניים. הוא אומר, זה שאמרו חכמים, מה שרואים את החכמים אומרים בגמרא, שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר, להכין תבשיל שמן טוב. ביותר פירושו יותר מהרגיל. ומשקה מבושם, ומשקה טוב וריחני לשבת.

דיון: מה פירושו "משקה מבושם"?

אז, בדיוק אמר לנו שמבושם צריך דווקא יין עשיר, ויוצאים בזה. לקידוש. אבל...

אוקיי, אבל "משקה מבושם" פירושו כמו אותו דבר כמו "תבשיל שמן", מאכלים טובים, משקאות טובים. אז... אה, מבושם לא פירושו דווקא מתובל.

ביאור "משקה מבושם"

דובר 1: משקה טוב. הוא בדיוק אמר לנו ש"מבושם" זה לא דווקא יין לבן, הריח של חומץ עושים ברכה לפני הקידוש. אבל אוקיי, "משקה מבושם" פירושו כמו אותו דבר כמו "תבשיל שמן", מאכל טוב ומשקה טוב.

אה, "מבושם" לא פירושו דווקא מתובל, זה אומר טוב. כמו שאומרים "מבושם", וכתוב "משיב נפש ופוקח", קרא את הלשון "מבושם". "מבושם" פירושו משהו שהולך לעשות שמח, מה זה "משיב נפש ופוקח" שמתרגמים. אוקיי.

"הכל לפי ממונו של אדם"

דובר 1: "הכל לפי ממונו של אדם". שיהיה שמן, מה פירושו "ביותר"? "לפי ממונו של אדם". מי שבדרך כלל אוכל רק עוף, בשבת צריך שיהיה לו משהו יותר טוב. אבל "לפי ממונו של אדם" פירושו לומר שהחיוב, כמה, איזה בשר יקר צריך לקנות, לפי כמה אדם יכול להרשות לעצמו. זה פוסק הרמב"ם. זה לא מעבר למה שאתה יכול להרשות לעצמך, נכון? "וכל המרבה".

דובר 2: לא, חשבתי שה"ביותר" שהוא אומר פירושו לומר שצריך להיות יותר מאשר בשבוע, והשיעור הוא לפי כמה... לפי הגבול שלך. כלומר, העשיר דורש יותר, כי בשבוע הוא אוכל בשר גדול.

דובר 1: כן, אבל הרמב"ם לא מביא את זה. הוא הולך להגיד דברים כאלה אחר כך, אבל כאן הוא עדיין לא מדבר על זה. כאן הוא עדיין מדבר רק על זה שהשיעור, איזה דבר מפואר צריך להיות לך, לפי כמה אתה יכול להרשות לעצמך.

אני חושב שזה לא סתם כמו בדיעבד, מי שיש לו כסף לא צריך. זה לכתחילה. השיעור עונג הוא "יקנה איש ואיש לפי מה שיוכל".

דובר 2: לא, ומי שאין לו צריך גם לעשות קצת יותר מאשר באמצע השבוע, הוא צריך להתאמץ.

דובר 1: זה עוד דבר, את זה ראינו. עכשיו לא מדברים על אותה הלכה, זה אני אומר. עכשיו מדברים על עצם השיעור, הענין של בדיעבד, שאם אין לו

הלכה ח — שלש סעודות

דובר 1: עכשיו אנחנו לומדים... עכשיו זה להיפך. כלומר, עד עכשיו למדנו מה עם מי שיש לו מעט מדי, הוא יוצא בכלום, בעצם. "עשה שבתך חול" כי "אל תצטרך לבריות". אבל...

דיון: הקושיא של הטור על הרמב"ם

דובר 2: למה אומר הרמב"ם? אני רוצה לומר, הרא"ש, הבעיה של הטור מתחילה ברמב"ם. הרמב"ם אף פעם לא אומר שצריך לעשות שום דבר. מבין מה אני אומר? הרמב"ם אומר בבירור שזה לפי ממונו, ואם אין לו, אין לו. הוא לא עושה שום דבר אחר.

דובר 1: אני לא מדבר על איך, אבל "עשה שבתך חול" פירושו שבשבוע אוכלים שתי סעודות, שבת... אולי זה פסח, אני זוכר דבר כזה, שהתמחו מספק בדרך כלל שתי סעודות, וזה הבסיס שנותנים לכל אדם. בשבת מבקשים סעודה שלישית. אז "עשה שבתך חול" כי "אל תצטרך לבריות".

אבל למשל בפסח מבקשים כן, כי אז יש מצוה שצריך לספק. אז, אין לו, צריך לבקש. אז זו מצוה על ה... אז זו קופת הצדקה צריכה לספק. בשבת רואים שאין חיוב שקופת הצדקה תספק סעודה שלישית. יש דברים שקופת הצדקה צריכה לספק, ויש דברים שלא. האדם לא צריך... יש דברים שכן. למשל, נרות, הוא צריך כן לבקש, נכון? הרמב"ם כבר אמר את זה קודם.

הרמב"ם הולך לומר בבירור כאן אחר כך בשלש סעודות, יש לו אפילו ענין שהמפרשים אומרים, סוד שלש סעודות. אז, שם נעמוד על כמה אלפים סדרה.

מה שאנחנו לומדים עכשיו הוא איזה אוכל לאכול. לפי מה שהרמב"ם פוסק, אין לעולם שום חיוב לקנות יותר מכמה שאפשר להרוויח. אני חושב שלטור הייתה בעיה כי הוא סבר שיש כן ענין כזה באופנים מסוימים, משא"כ לפי הרמב"ם. הרמב"ם לא פסק אף אחד מאותם דברים. הוא נעשה מבלבל באיזה גדר הוא, אבל הרמב"ם עומד שלא צריך כלום.

דובר 2: לא צריך, אבל אומרים שהוא צריך להחמיר שלא.

דובר 1: זה לא אחרת. קודם הוא אומר שלא צריך, ואחר כך הוא אומר שזה באמת עדיף שלא. לא אפילו אופציונלי, שזה לא.

עשיר שאוכל תמיד טוב

דובר 1: עכשיו יש בעיה הפוכה. מה אם מישוהו אוכל תמיד טוב, כמונו? מהו העונג והעושר? איך הוא יכול לעשות אחרת לשבת?

"וכל המענג את השבת" - אלה היהודים שתמיד שבת, "עושה כל ימיו חג".

דובר 2: לא, שבת.

דובר 1: "צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול". הוא צריך לפחות לשנות את המאכל של שבת מהמאכל של חול. כמו שהיה לנו לגבי המלבושים, שאם הוא הולך עם אותם מלבושים שזה יראה אחרת.

דובר 2: לא, שם הוא הביא את זה יותר מעני.

דובר 1: כאן הוא הולך לבעיה הפוכה, הוא אוכל תמיד טוב. שיהיה לו איזה מאכל מיוחד שהוא אוכל רק בשבת ולא בשבוע.

"ואם אי אפשר לשנות, ישנה על כל פנים זמן אכילתו, אם היה רגיל להקדים יאחר, ואם היה רגיל לאחר יקדים". אין הבדל, שיהיה אחרת. כל זה דינים בעונג. אין הבדל בחלק העונג, אבל רק ניכר שזה שבת. זה דין בסעודת שבת.

דיון: זמן אכילה כדין בעונג

דובר 2: כן, כן, אוקיי, קודם הרמב"ם לא הביא שום סדר אכילה מהכבוד.

דובר 1: אבל גם, אני חושב שזה גורם להרגיש אחרת. אוכלים, למשל, ערב שבת אוכלים מוקדם יותר, או בשבת אוכלים מאוחר יותר, מה שזה לא יהיה, אין הבדל. העיקר שזה אחרת, זה שבת. זה עושה את זה שבת, לא סתם מה שאומרים ספר.

הלכה ט — חיוב שלש סעודות

דובר 1: עכשיו אומר הרמב"ם את עיקר מצוות סעודת שבת, זה גם דין בעונג: "חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת". זו הלשון "חייב". חייב מדין דברי סופרים. "אחת ערבית, ואחת שחרית, ואחת במנחה". אחת בכניסת השבת, ואחת בבוקר, ואחת במנחה לפני צאת השבת, כמו שאמר קודם שבצאתו.

"וצריך להזהר בשלש סעודות אלו לא יפחות בהם כלל", הוא לא יעשה לעולם פחות משלוש סעודות. אומר הרמב"ם, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה, סעודת שלש סעודות, גם הוא יאכל שלוש סעודות.

קודם אמר הרמב"ם שאם מישוהו צריך עדיין להגיע לבריות, שלא. אבל מי שהוא חי מצדקה, הוא עני המתפרנס מן הצדקה, גם לו יש מצוות שלש סעודות. נו, על מי זה עולה התיקון? זה עולה על הגבאים, אלה שמספקים לו את הצדקה, שהם ידעו שהעני סועד שלש סעודות, ואין לו שניה. אתה מספק לו, המצוה עליך.

דיון: מי שיש לו רק על שתי סעודות

דובר 2: אה, אז אתה אומר שאם מישוהו נמצא בדיוק באמצע, יש לו מספיק כסף על שתיים אבל לא על השלישית, אז הוא לא צריך, כי אז זה עשה שבתך חול. אבל אם הוא כבר לכתחילה מתפרנס מן הצדקה, קונים לו אולי שלוש. מעניין.

חולה מרוב אכילה או מתענה

תרגום לעברית

דובר 1: ואם, אבל הוא אומר הרמב"ם, ואם היה חולה מרוב אכילה, אז. הרמב"ם, כל הדינים בסעודת שבת זה לא גזירת הכתוב דבר שצריך להיות כזית, זה לא כמו אכילת מצה שצריך לאכול מצה. זה ענין של איך אדם נהנה, זו דרך העולם של הנאה ועונג. אבל אם האדם הוא מסוג האנשים שלהיפך, אכילה עושה אותו חולה, או שהיה מתענה, או שיש לו עכשיו תענית דווקא להיות בתענית מסיבות אחרות, אז מה? הוא פטור משלוש סעודות.

דובר 2: מותר לצום בשבת?

דובר 1: מותר. הרמב"ם אומר שכבר אסור.

דיון: איך עושה החולה עונג?

דובר 2: ואיך עושה הוא עונג, החולה?

דובר 1: הרמב"ם לא אומר. זה העונג שלו, שהוא יושב ליד השולחן הערוך, או שהוא יודע מה לעשות, משהו אחר מהשבוע. אולי הוא לא כל כך בכוונה. אני מתכוון, זה העונג שלו לא עוזר, כי הוא צריך להיות אחרת, הוא צריך לצום אחרת ממה שהוא צם כל השבוע.

דובר 2: כן, כמו שיש לו בגדים אחרים.

דובר 1: הוא הולך לבוש בבגדי שבת, אבל עם הסעודה זה לא שייך, אני מתכוון זה לא שייך.

יסוד: סעודת שבת אינה גזירת הכתוב

דובר 1: הנקודה שהרמב"ם אומר היא, שאין שום חיוב להתאמץ לאכול סעודת שבת. סעודת שבת באה כשיש הנאה, וכשיש טעם. אם קשה לאדם קצת, הוא כבר יותר מדי, הוא לא יכול לאכול כל כך, וכדומה, הוא פטור. אין שום...

דיון: אין צריך לכפות על הילדים

דובר 2: אז, אין צריך לכפות על הילדים.

דובר 1: אולי לגמרי לגמרי מהלילה לא. לגמרי מהפשט.

דובר 2: לא, יש הרבה מאוד אנשים שבאים לבית הכנסת בחורף למשל לסעודה שלישית, הוא עכשיו סיים את הצ'ולנט שלו, והוא נוטל ידיים.

דובר 1: זה לא שום ענין, הוא לא מקיים כלום. הוא לא יוצא בגלל סעודת לילה, זה לא. זה לא אפשרי סתם, לא צריך. אבל מי שרוצה, הוא חושב שזה ענין של שלוש סעודות, ולא צריך.

דובר 1: עוד הלכה שכותב הרמ"א,

המשך דיון: שלוש סעודות בחורף – אכילה גסה וחולה מרוב אכילה

דובר 1: אז לא צריך לכפות על הילדים וכדומה, זה... לא צריך לכפות על עצמו גם כן. פשוט.

לא, יש הרבה מאוד אנשים שבאים לבית הכנסת בחורף לסעודה שלישית, הוא סיים את הסעודה שלו, והוא נוטל ידיים. זה לא שום ענין, הוא לא מקיים כלום. הוא לא יוצא בגלל אכילה גסה היא איסור דאורייתא. לא צריך. אבל מי שרוצה, הוא יודע שכתוב שזה ענין של שלוש סעודות, הוא לא יודע שלא צריך.

עוד הלכה שאתה אומר, החולה מרוב אכילה, הוא לא אומר כך, הוא אומר אולי קצת לשון חזקה יותר. כן, אבל הוא רוצה כאן לומר פטור מכל שלוש הסעודות. שוב, זה נכון שזה לא שום ענין להתייטר.

אני אגיד לך, היהודי שבא לסעודה שלישית והוא אומר שהוא רוצה לארגן יותר טוב את היום שלו, שיש מצווה של שלוש סעודות, הוא אוכל קצת פחות בבוקר, הוא אוכל קצת מוקדם יותר, הוא הולך לטיול. אם זה בחורף והוא מתפלל במניינים חסידיים, מסיימים אחת בצהריים שחרית וארבע בצהריים מתפללים כבר מנחה, זה לא אפשרי. הוא אומר שצריך לאכול סעודה קטנה יותר כדי שיוכל לאכול סעודה שלישית. בשעתיים בערך הוא הולך לשבת, כי אז הוא יהיה רעב, ואז יהיה כבר שש. אתה רואה שזה מאוד קצר, אבל שלוש הסעודות זה עוד ענין שם.

אתה רואה, באמצע השבוע דרך העולם שאוכלים רק שתי סעודות. כך אתה רואה עם גבאי צדקה, נותנים רק שתיים. ביום טוב יש כן משהו ענין לאכול שלוש סעודות. טוב מאוד, בשבילנו זה יותר נכון, מה הענין הוא נשמה יתרה. לא כתוב שרק בקיץ יש את המצווה. כתוב כן, ברור שכתוב כאן. בהלכה כתוב שרק בקיץ יש מצווה של שלוש סעודות, כי בחורף כל אחד חולה מרוב אכילה, ואני לא יודע למה צריך להתייטר.

דובר 2: אנחנו לא מסכימים.

וצריך לקבוע כל סעודותיו שלשתן על היין

דובר 1: וצריך לקבוע כל סעודותיו שלשתן על היין. כל שלוש הסעודות צריך לקבוע על היין. צריך לעשות קידוש בסעודה שלישית?

דובר 2: הוא אומר שצריך לעשות קידוש.

דובר 1: צריך לקבוע על היין. בשתי הסעודות יש כבר קידוש. זה לא דין קידוש, אומרים בורא פרי הגפן, הוסיפו שם בסדר הזמירות, כמו בשבת בבוקר. אבל שלוש פעמים צריך לומר? קידושא רבא זה לפני שאוכלים. שותים כוס יין, אבל סעודה שלישית זה לא לפני זה.

אם מישהו הולך לבית כנסת שלא נותנים יין בסעודה שלישית, למשל, אומר הרמ"א שצריך. וצריך שתי ככרות, כל הברכות צריכות להיות על שתי ככרות. הרמ"א לא אומר את הטעם, אבל לכאורה זה ענין של עונג, שיהיה שפע, שידעו שיש שפע.

זה רמז מהמן, "וחיים טובים", כך גם יום טוב שיש בלחם, צריך לעשות על היין, ומשמע שבימים טובים עושים שלוש סעודות. כך הוא אומר. אני לא יודע מה ממש משמע. איך כתוב? "וחיים טובים" עולה על שתי הככרות. אולי זה עולה על כל הסעודה, על כל הדבר? זה לא כך. אם אתה בטוח, אתה בטוח. צריך לבדוק עוד ביום טוב, ביום טוב כתוב כבר ששלש סעודות. בסדר, אני לא יודע. יכול להיות שהם סוברים כך, אבל אני לא יודע. אני מתכוון, אם רעבים צריך לאכול, אם לא, לא. מה הבעיה?

בית יוסף הבין משהו שהרמ"א התכוון לומר שצריך לאכול ביום טוב גם שלוש סעודות.

דובר 2: מי, הגר"א?

דובר 1: בית יוסף הבין שהרמ"א מתכוון כאן לומר שצריך לאכול שלוש סעודות ביום טוב. לא ברור.

הלכה י: אכילת בשר ושתית יין בשבת עונג לו

דובר 1: בסדר, עכשיו עוד כמו פרט אחד מהלכות שבת, מעונג שבת. הרמ"א אומר, אכילת בשר ושתית יין בשבת עונג לו. זה הוא כבר אמר בעצם עם מאכל שמן ביותר ויין המשומר.

דובר 2: כן, אבל זה לא היה כל כך ברור, הוא דיבר שם יותר על רמזים.

דובר 1: משקה מבושם שפגש יין, ומאכל שמן ביותר שפגש לחם. הוא עכשיו אמר "שלא לקבוע על היין" אז.

אכילת בשר ושתית יין בשבת עונג לו, ואם אין ידו משגת, י"א שפטור. שוב אותו דבר, אם אין לו הוא פטור.

דובר 2: מה? בשר?

דובר 1: כן. שוב אותו דבר, הוא כבר ממילא אמר את זה. אני רוצה להוסיף את הנוסח של הברייתא שהוא עובר על האיסורים, הגבולות שהוא מניח. הוא אומר כך, ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת ויום טוב בשעת בית המדרש. זה לא אומר שאפשר לשתות כל השבת ולהשתכר במקום להתפלל. לא במקום להתפלל, במקום ללמוד. הוא אומר "בשעת בית המדרש". אם יש כאן שיעור בשבת אחר הצהריים, אז אסור לאכול.

סדר הצדיקים – סדר היום של הרמב"ם בשבת

אלא כך היא מנהג הצדיקים. הרמב"ם כבר קודם בפרק כ"ט אמר עוד משהו עם לומדי שבת בבית המדרש, ללמוד כתובים, ללמוד דברים אחרים, ללמוד מסכתות אחרות, צריך ללמוד בבית המדרש. אלא כך היא מנהג הצדיקים. צריך ללכת לבית המדרש לשיעור, כן כן, לא ללמוד בבית. אלא כך היא מנהג הצדיקים, זו לשון מעניינת. כי כל היהודים החסידים עושים שבת בבית המדרש. מנהג הצדיקים, הם רוצים לדעת מה הצדיקים עושים.

כי יהודים פשוטים בשבת קורה כן הרבה פעמים שהוא עושה את הסעודה אצלו בבית המדרש. אומר הרמב"ם, אני אגיד לך את סדר הצדיקים, איך ראיתי אצל הצדיקים הקודמים איך הם מתנהגים בשבת. **מתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת, ויבוא לביתו ויעשה סעודה שניה,** הוא צריך לאכול את הסעודה השנייה, סעודת הבוקר, וילך לבית המדרש, הוא צריך לחזור לבית המדרש אחרי הסעודה, לפני השינה, אחרי השינה, אני לא יודע. הוא לא צריך לישון, או שהרמב"ם לא ישן? **יקרא וישנה עד המנחה.** וילך לבית המדרש, **יקרא,** הוא צריך ללמוד, **וישנה,** הוא צריך לחזור על השיעור, כן. תורה שבכתב, תורה שבעל פה. יקרא, הוא לומד קצת קריאה בתורה, וישנה, הוא שומע את הדרשה, **עד המנחה.** ויתפלל מנחה, ואחר כך הוא צריך ללכת הביתה, או שהוא לא אומר ללכת הביתה. **ואחר כך,** הוא לא אומר ויבוא לביתו, הוא נשאר לסעודה. **ואחר כך קובע סעודה שלישית על היין.** מעניין, הוא אומר שוב יין, הוא אומר קובע סעודה שלישית על היין. **ויאכל וישתה,** יש לו כבר בעיה נוספת, כי הוא שבע.

דובר 2: לא, הוא מתכוון לומר, כי הסעודה השנייה הוא כבר אמר קודם שצריך לעשות קידוש עם יין.

דובר 1: השלישית על היין הוא אומר את זה שוב, כדי לזכור שצריך לעשות על היין. **ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.** הויאכל וישתה עד מוצאי שבת, הוא מראה שוב את הביציעות, שהסעודה תימשך עד מוצאי שבת, זה הכבוד. יוצאים מתוך סעודה. אני מתכוון שזה מוצאי שבת.

דובר 2: לא. הרמב"ם לא אומר שצריך אחר כך לאכול סעודה רביעית. נכון?

דובר 1: כך אני מתכוון. אני מתכוון אבל ש... כתוב מכל הצדדים, גם בגלל זה יש את ברכת המזון ואחר כך ההבדלה שדיברנו קודם. הוא לא צריך לחזור לבית המדרש למעריב. אולי הוא הולך? אולי הוא לא הולך? זה כבר נושא אחר. מבין מה אני אומר? לחזור למעריב.

דיון: קידושא רבא ויין בכל שלוש הסעודות

דובר 1: בסדר. עד כאן למדנו בערך את הכללות של הלכות עונג וכבוד שבת. עכשיו נלמד עוד כמה דינים שקשורים לעונג שבת, נכון?

דובר 2: כן.

יגיד שיבואו הצבעות חשובות, אני לא יודע מה... לא, לא, לא. "לזעוק" אומר... זה הכל דבר אחד. **להתענות, לזעוק, להתחנן, ולבקש רחמים** זה הכל פעולה אחת. עושים יום תפילה. שבת זה לא הזמן לדאוג על צרות ולהתפלל על צרות. מהן הצרות שההלכה אומרת שצריך להיות עסוק ברצינות עם הצרות, ועל הצרות שכתוב במסכת תענית, **שציבור מתעניין ומתריעין עליהן**, שעל זה צריך לצום ולתקוע בשופר, **אבל אין מתעניין לא בשבת ולא ביום טוב**, לא עושים את זה בשבת וביום טוב, עושים את זה בימי החול. אומר הוא עכשיו, יש מתי עושים את זה כן. **עיר שהקיפוח גוים או נהר**, עיר שגרים בה יהודים שנמצאת בסכנה כי יש גוים,

מתריעין בשבת על צרות

זה לא לתקוע בשופר? מתריעין. מתריעין זה לתקוע בשופר. תרועה, כן. או לצעוק, מה שזה לא יהיה, להתריע לעולם, לעזור לעצמם, להציל את עצמם, את זה מותר כן לעשות.

ואז מותר גם לבקש רחמים. וכשיש חירום, אז מותר להתפלל ולבקש רחמים.

צריך להבין כאן את הענין, כן? מה הקשר? חירום שצריך לעשות עכשיו, מותר להתפלל. אם זה משהו שאפשר לדחות, צריך לעשות את זה ביום ראשון. אם זה שבת, צריך שהקב"ה יעזור בשבת, צריך לומר לו עכשיו, אחרת, הוא לא ידע שלא.

כל הדברים האלה שציבור מתעניין ומתריעין עליהן בימי החול, צועקים, זה חשוב, אבל זה לא חירום להיום. יש ענין, כי נעשה את התענית ביום ראשון יהיה גם טוב, ביום שני, מה שיהיה, ביום ראשון גם לא עושים. אבל לכל הפחות, אם זה ממש סכנה של כל שנייה, כאן עומד הגוי, זאת אומרת, יש תקופה שיש בעיה, זה לא היום נמצא בצרה.

אין צריך על ערי גוים פחות משלשה ימים קודם השבת

ועכשיו עוד הלכה, בוא נסיים כאן. עכשיו עוד דבר אחד, שלא עושים ערב שבת, כי נהיה עייפים בשבת ולא יהיה עונג שבת. כן?

צרה אחת, כשצריך לעשות מלחמה, צריך לכבוש עיר של גוים, **אין צריך על ערי גוים פחות משלשה ימים קודם השבת**, לא מתחילים מלחמה פחות משלושה ימים לפני שבת. למה? **כדי שיתיישב דעת אנשי מלחמה עליהם**. כי אנחנו רוצים שהימים הראשונים של מלחמה הם מאוד עזים, דרמטיים, מתוחים. אנחנו רוצים שהאנשים יהיו בשקט, אנשי המלחמה יוכלו להיות שקטים, **ולא יהיו מבוהלים וטרודין בשבת**. כי יש תקנה כזו שצריך להתחיל את המלחמה מוקדם יותר.

אומר הוא, מאותה סיבה, ששבת לא צריך להיות מבלבל וטרוד, ורואים כאן, מעניין שהשיעור הוא שלושה ימים דווקא. יש לזה אולי קשר לכך שאבלות היא עד שלושה ימים, משלושה ימים צריך להתחיל לדאוג לשבת. אני מתכוון שהפשט לא, כי להיפך, שלושה ימים זה מספיק שיתרגעו. כבר שלושה ימים בדרך, כבר התרגלו לזה. כך ברור, שלושה ימים זה תמיד כמו חזקה.

אין מפרשין בים הגדול פחות משלשה ימים קודם לשבת

אין מפליגין בים הגדול בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת

אין מפרשין בים הגדול בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת. מאותה סיבה אסור לצאת לדרך ארוכה בספינה פחות משלושה ימים לפני שבת, כי שלושת הימים הראשונים כשנוסעים בספינה זה קשה, **כדי שתתישב דעתו עליו קודם השבת**, שיירגע לפני שבת. זה לפי התורה יוצא מדעת.

אומר הרמב"ם, כבר למדנו קודם בהלכות שבת, **שלדבר מצוה מפליגין בים אפילו בערב שבת**. לדבר מצוה מותר כן, כמו כל הדברים שמתירים לדבר מצוה, מתירים שבתות מסוימות, כך מתירים כאן שאפשר לצאת לים אפילו בערב שבת.

וכמו שכבר למדנו, הפוסקים יום א' לשבת, שכשיוצאים בספינה בערב שבת, צריך לבקש מבעל הספינה שלא יפליג בשבת, אבל אפילו לא, אפילו אם בעל הספינה לא יציית לו, העיקר שיאמר.

דובר 1: זאת אומרת, באמת אפשר לומר איסורים מחמת עונג שבת וכדומה. נכון?

דובר 2: כן.

דובר 1: מה עוד יש? בוא נלמד.

דובר 2: כן.

דובר 1: כשהרמב"ם אמר את הקידושא רבא בשבת קודם, הוא אמר יין?

דובר 2: בוודאי. רק על הבדלה הוא אמר.

דובר 1: זה כל הקידושא רבא.

דובר 2: כן, כן. זה כתוב ברור על כל שלוש הסעודות יין. יש קידוש, ובשתי פעמים זה קידוש, ופעם אחת... אולי בגלל זה הוא אומר "אחר כך שותה יין". מה יש קידוש?

דובר 1: אלה שנוהגים לעשות קידושא רבא בבוקר על משקה חריף, זה פשוט בנוי על שיטות הראשונים שכל קידוש יכול בעצם להיות עם חמר מדינה. אין באמת שום הבדל בין בלילה ובבוקר. אין שבלילה צריך להיות יין. יש ענין של קידוש שני שעושים לפעמים.

דובר 2: כן, הוא כבר עשה. הוא צריך לשתות יין בעיקר פרסומי ניסא. כל שלוש הסעודות, אמת. כל שלוש הסעודות צריך לשתות יין. כן.

הלכה יא: אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש פרסאות מתחלת היום

דובר 1: בסדר. עכשיו הרמב"ם הולך למנות עוד עניינים שקשורים לעונג שבת. אבל מה שלא צריך לעשות כי זה מפריע לעונג שבת. זה מפריע למנוחה. הדבר הראשון הוא כך: **אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש פרסאות מתחלת היום**. אדם לא צריך לצאת ערב שבת מתחילת היום, זאת אומרת ביום שישי לא צריך ללכת יותר משלוש פרסאות כדי להגיע הביתה **בעוד היום רב**. כדי... אתה לא יכול ללכת... אה, כדי... למה הוא לא צריך להגיע הביתה? כי אנחנו רוצים שהוא יגיע הביתה בזמן.

למה? מותר לצאת מהבית לטיול. מתכוונים כבר לשלוש פרסאות על שאלה לצאת מהבית. למה? כי אנחנו רוצים שהוא יגיע הביתה כשעוד יום, ויהיה לו זמן להכין סעודה לשבת. **שאין אנשי ביתו יודעים שהיום יבוא כדי להכין לו**. זה אומר שהוא מגיע הביתה. כל הסיבה היא כי הוא יגיע הביתה פתאום, ולא יהיה לו סעודה, ולא הכינו לו, כי לא ידעו שהוא בדרך הביתה. הוא צריך להיות בזמן שלכאורה לפי זה, ההלכה אולי פחות רלוונטית בזמנים של היום כשמודיעים בטלפון ויודעים מתי הוא בא.

דובר 2: אמת, אמת.

דובר 1: שהוא יוכל להגיע בשקט, יהיה לו זמן להכין סעודה לשבת. הוא מביא ששולחן ערוך הרב אומר כך. הוא אומר שבזמנים של היום כל אחד מכין ברווח, לא צריך לדאוג.

מעניין. אבל אנשי העיר יכולים להחרים שמי שנשאר אצל אנשים אחרים לא יגיע מאוד מאוחר. כי אז, מלבד שלא יהיה לו סעודה טובה של שבת, יוצא גם שהוא יהיה מביש, הוא מביישם, **שלא הכינו להם דבר הראוי לאורחים**, הם לא הכינו דבר הראוי לאורחים. והרמב"ם חישוב שמי שאוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה, הוא מבייש אותם בזה. הוא מבייש עם הסעודה שאינה מספקת. יותר מכל אחד יש כן, אבל... הוא לא הכין.

הלכה יב: אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת

דובר 1: מה עוד אסור לעשות כי זה פגם בעונג שבת?

אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת. אסור לצום. הרמב"ם כן אמר קודם שמי שצם... אבל כאן מתכוונים לצום על הצרות, לא מי שהוא מתנגד לצום יש לו איזה הנאה בזה. הוא צם בשבת, ושבת גם, כן. שבת כולל שבת.

ולזעוק ולהתחנן. "לזעוק" אומר אולי לעולם, כמו לקרוא דברים שצריך להתפלל עליהם. כשהוא כותב את זה הוא מתכוון לקב"ה. "לזעוק" בתפילה, או "לזעוק" אומר להתריע על דבר? צריך להתריע. אני יודע, אם מישהו

אומר הרמב"ם, **השבת ועבודה זרה**, שתי המצוות של שבת ועבודה זרה, **כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל המצוות**, שתי המצוות, כל אחת מהן החשיבות שלה שקולה כנגד שאר כל המצוות. כלומר, יש תרי"ג מצוות, תרי"א מהן הן אחד, ואחר כך שבת שווה כמו התרי"א האחרות, ואחר כך עבודה זרה שווה כמו כל התרי"א האחרות, נכון?

והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם, שבת היא לעולם אות בין הקדוש ברוך הוא ובינינו היהודים, ובינינו בני האדם, שבת היא אות.

לפיכך, מאחר שיש לך שתי המעלות של שבת, **לפיכך כל העובר על שאר המצוות**, מי שעובר על כל המצוות האחרות, **חויץ משבת ועבודה זרה**, הוא עושה כל אחת מכל התרי"א מצוות הוא עובר, **הרי הוא בכלל רשעי ישראל**, הוא בכלל רשעי ישראל, **אבל המחלל שבת בפרהסיא** זה יותר גרוע, וכמו ששוחחנו זה דומה לעבודה זרה, זה סוג של אפיקורסות, שניהם שקולים, **הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם בדיוק כמו עובד עבודה זרה, כגוי לכל דבר**.

אומר הוא, מחלל שבת כגוי לכל דבריו. זה לא ברור להלכה. למשל, הוא אומר שמורידין ולא מעלין וכדומה, אבל מחלל שבת בפרהסיא אינו לגבי זה כעובד עבודה זרה. זה לא חלק מההלכה. הוא אומר כאן, יש סתירה, הוא אומר דווקא להלכה למטה, צריך לבדוק בדיוק לגבי מה זה אומר, מתי, לגבי מה מחלל שבת בפרהסיא הוא כן כמו גוי ולגבי מה לא.

מובן, אין כאן ממש כלל, זה יותר, הוא בא כאן יותר לאגדה, לא להלכה. וגם, הוא לא אומר מדוע שבת. משמע מהרמב"ם שמדוע זה כגוי לכל דבריו? כי זה דבר חמור וזה אות. הוא לא אומר למשל כי שבת היא חידוש העולם, הוא לא אומר את התירוץ שעומד במפרשים אחרים, כי שבת היא גם עבודה זרה. לא, הוא אומר ששניהם שקולים. אני חושב שהמילה בפרהסיא היא העיקר על המילה האות. בפרהסיא הוא הרס את האות.

שכר שמירת שבת

לפיכך, אומר הרמב"ם, **משבחין הנביאים ואומרים**, הנביאים משבחים את היהודים ששומרים שבת, והם אומרים כך, **אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו'**. אשרי אנוש, אשרי האדם. הוא לא אומר מה יהיה איתו, אשרי לו, זה שבח גדול למי ששומר שבת. אבל מה הוא מקבל כן?

וכל המשמר את השבת כהלכתה ומכבדו, מי ששומר את שבת כהלכתה ומכבדו - שבת כהלכתה פירושו כל מצוות לא תעשה, ומכבדו ועונגו, הוא עושה את שני הדינים שנקראים כבוד ועונג - **הרי הוא מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה**, כתוב כבר בדברי קבלה ששכרו יתר, **שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא**. כתוב כבר בקבלה שיהיה לו שכר גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, מלבד השכר שיהיה לו בעולם הבא יהיה לו בעולם הזה, **שנאמר**, כמו שכתוב בפסוק, בסוף הפסוק של מה שעמד בדברים של כבוד ועונג, **וכבדתו מעשות דרכיך וכן הלאה**, מה השכר? **אז תתענג על ה'**, אולי תתענג על ה' זה לעולם הבא, **והאכלתיך נחלת יעקב אביך**, מה שדרכו מחוץ לעולם. ברוך נתן נחלת יעקב בלא גבול הוא נתן את הנחלה השייכת ליהודים, ארץ ישראל, **כי פי השם דבר**, כי ה' מקיים. כך ה', דברי אמת וצדק דברי ה'.

טוב מאוד. עד כאן הלכות שבת, ברוך רחמנא דסייען. כן? כפי כוחו, צריך להיכנס. כפי כוחו, כמו שלמדנו כפי ממון, כלומר, לא תחשוב שמי שאין לו כסף.

סיום הנושא ומעבר להלכות שבת

דובר 1: נכון?

דובר 2: כן.

דובר 1: בסדר, עוברים להלכות שבת.

אבל יש עוד היתר, אם זה דרך קצרה, כן, **מצור לצידון**, הכוונה שבעצם הגוי עושה זאת בקבלנות, כן, את נהג הספינה משלמים לו על ההגעה. זה לא איסור אמיתי שאסור.

דיון: מדוע לכתחילה צריך לומר?

מדוע לכתחילה צריך לומר, איני זוכר. כבר למדת את ההלכה?

כי זה **מדבר דבר**. אינך צריך לומר שהולכים להפליג, הולכים להפליג בשבת. לא הולכים להפליג בשבת, הוא בעסק שלו להפליג בשבת.

בסדר, הוא מתכוון לזה. נסיעה קצרה כך מצור לצידון, בינונית בערב שבת, כשזה פחות. כמו שקודם אמר מה שלוש פרסאות, אבל נסיעה קצרה.

הם צור וצידון, כן? זה נקרא כך. שתי ערים קרובות מאוד. אני חושב שזה כמו חצי שעה הליכה אפילו, זה נורא קרוב. הם ממש קרובים. אבל יש מקומות כאלה שבולטים לתוך הים, שהדרך הקלה ביותר לנסוע היא בספינה, אבל זה בעצם ממש קרוב.

מקום שנהגו שלא להפליג בערב שבת כלל, היו מקומות שהחמירו יותר, לא נסעו אפילו נסיעות קצרות. אפילו להפליג, זה מנהג, זה עניין של מנהג, מנהג המקום.

תשמיש המיטה בשבת

בסדר, עוד מצווה אחת שאפשר לחשוב שלא עושים בגלל עונג שבת, אבל למעשה עושים אותה כן עונג שבת.

אומר הרמב"ם, **תשמיש המיטה**, לא רק בגלל זה, אני אומר את ההלכה, **תשמיש המיטה הוא עונג שבת**. אני רק רוצה להסביר את המבנה, כי זה, אפשר לומר שלא עושים בגלל עונג שבת, וכאן הוא אומר עושים דווקא כן, אבל זה כדי להפריך את מה שאומר שזה איסור, כמו שהוא אומר. אני רק רוצה להסביר את המבנה.

היית צריך לומר את זה קודם, כי זו הלכה שהוא מוסיף בסוף. הוא לא רצה לכתוב לעשות את הסעודות, והוא לא רצה... הוא רצה להוסיף את העניין הזה אחר כך. אני חושב פשוט, הוא מסביר את הסעודות.

אומר הרמב"ם, **תשמיש המיטה מעונג שבת הוא**, תשמיש המיטה הוא חלק מעונג שבת, **לפיכך**, מה מותר לעשות עונג שבת? זה חלק מעונג שבת. כמו אחד מהעניינים, מלבד הסעודות, הרי תשמיש, זה גם חלק מעונג שבת. מה זה עונג שבת? **לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים**, העונה, מצוות עונה, בהלכות אישות יש מתי מצוות עונה, כמה פעמים. תלמידי חכמים שבריאיים ואין להם הגבלות, ישמשו מיטותיהם **מלילי שבת ללילי שבת**. בשבת יהיה תשמיש המיטה, זו מצוות עונה.

נכון, זה שני דברים. למדנו שעונת תלמידי חכמים היא פעם בשבוע, אבל מאחר שזה מעונג שבת, ממילא תלמיד חכם קובע בשבת. יכול להיות שגם עובד כוכבים זו מצווה בשבת, אבל לא שהוא חייב לעשות פעמיים בשבוע, או פועלים או הלכות אחרות, מה שלא יהיה סדר העונה.

היית חושב שמשוהו אסור, אבל זה יאמר בפעם הראשונה בעילה, אז יצא דם בתולים, ותאמר שיהיה קצת צער, מותר אבל לבעול לכתחילה בשבת, כי **אומרים אין בו משום חובל**, אין לחשוש שדם הבתולים יהיה בעיה של חובל. ומדוע לא? כי הגמרא אומרת שזה לא נקרא חובל, כי זה לא כמו שמוציאים דם, כי הדם כבר נמצא שם כנוס, דם מכונס, **ואומרים אין בו משום צער**, גם אין לחשוש מכך שזה גורם לה צער. מדוע לא? כי למעשה היא אוהבת אותו, זו התשובה מסתמא.

צער הוא דבר שהוא עינוג, אני יכול לומר שזה עינוג, כן? זה כואב לה קצת, אבל זה עדיין בכלל עונג שבת, אולי הגמרא באה לדבר בכלל עונג שבת, כי הם מסכימים לזה, זה לא צער לומר שלא יעשו בשבת, כי זה ממש צער. כך אני רואה שהוא מביא, אבל כך משמע בגמרא.

מעלת שמירת שבת

בסדר, עד כאן הלכות שבת, עכשיו נלמד דרשה יפה מהרמב"ם הקדוש על המעלה הגדולה של מצוות שמירת שבת.

Generated by Shiur Upload Automation